

TÁNCMŰVÉSZET

1985/8

Mario és a varázsló — Bognár József a pécsi Baranya Táncgyűttes előadásán, a tavaszi Táncfórumon (Magyarossy Zoltán felv.)

Felelős szerkesztő: **MAÁ CZ LÁSZLÓ**

A szerkesztőség címe: Budapest VIII., Rákóczi út 23. 1088
Telefon: 142-498

Kiadja a Lapkiadó Vállalat, Budapest
VII., Lenin krt. 9—11. Telefon: 221-285

A kiadásért felelős: **Siklósi Norbert** vezérigazgató

Egyetemi Nyomda — 85.3827 Budapest, 1985

Felelős vezető: Sümeghi Zoltán igazgató

Megjelenik havonta

A szöveg fényszedéssel készült

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a kézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlap Irodánál (KHI 1900 József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással, a KHI 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj egy évre 156,— Ft.

Külföldön terjeszti a Kultúra Külkereskedelmi Vállalat.

H—1389 Budapest, Pf. 149.

INDEX: 25 830

HU ISSN 0134 1421

TÁNCMŰVÉSZET

1985. X. évfolyam, 8. szám

Ára: 13,— Ft

Tördelő- és képszerkesztő:

Kalán Zoltán

TARTALOM

Árva Eszter: Balettbemutató az Operaházban: Rómeó és Júlia Szerk.: A XII. Országos Néptáncfesztivál	1
Kerekes József: Botladozó értékek	6
Kővdgő Zsuzsa: Szolnok — meszsziőről	7
Zsédényi Mária: Táncfórum 1984/85	14
Havasi János: A pécsi KISZÖV táncgyűttes estje	15
Auer Pál: A XV. TAURUS „Ezüstkerék” Kupa	18
	19

HÍREK

Ásó István: Társastánckultúránk fejleményei	20
Kaposi Edit: A huszadik Savaria Táncverseny	21
— Auer —: SAVARIA továbbképző '85	22
Major Rita: A pécsi művészeti szakközépiskolában	25
— Péter —: Nyolc év terméséből	26
M. L.: Békásmegyeri prücskök	27
Nagy Ildikó: Buongiorno, Signore! — Beszélgetés Krámer Györggyel	28

HÍREK

Emi Hatano: A tánc mint térbeli mozgás és a japán zene inspiráló hatása	30
Szűdy Eszter—Péter Márta: Balettfesztivál Lódzban	32
Dezső László: Tavasz a Hargitán Wagner István: Punk-Pán és társai — Bajor premier, csupa külföldivel	38

A címlapon: Mercutio halála — Szakály György és Lócsei Jenő Seregi László új balettjében (Mezey Béla felv.)

A hátsó borítón: Mab, a boszorkány — Szabadi Edit az új Rómeó és Júlia előadásán (Mezey Béla felv.)

Balettbemutató az Operaházban:

RÓMEÓ ÉS JÚLIA

A hazai táncszínpadokon gyakoriak a modern eszközökbe bújtatott, tisztázatlan gondolatoktól terhes, zürzavaros alkotások. Ezért örömmel üdvözölhetjük az évek óta várt, teljes estét betöltő Seregi-művet, mely végre színre kerülhetett az 1984/85-ös szezon végén a megújult Operaház színpadán. Ez a Rómeó és Júlia – Shakespeare nyomán és Prokofjev zenéjére – nagylétszámú együttes számára készült látványos, cselekményes balett. Érzésem szerint az alkotó az érzelmi háttérrel túlkitűnő lehetőséget látott abban, hogy a klasszikus balett, a néptánc, az opera műfaja, a filmművészet és a színház más területein szerzett tapasztalatait a darab ürügyén összehozza.

Úgy tűnt, a koreográfus stílusát elsősorban az általa választott zene befolyásolta. A partitúrát természetesen elképzeléseihez igazította. Számos filmrendező ihletett meg a mozgásművészet (ellenpéldát erre keveset ismerünk). Seregi nagy erénye, hogy felismerte és táncszínpadra alkalmazta a filmszerű hatásokat. Ebből a koreográfusi attitűdből következett, hogy a tömegjelenetknél a teret szervesen mozgatta. A cselekményt sziporkázó ötletekkel, gyakori ritmus- és képváltásokkal bonyolította, miközben a mozgó tömegből, melynek egyénei is kapcsolatban álltak egymással, kiemelte a hangsúlyozandó részletet. Ezt a nőző hiányérzete nélkül különösen az I. felvonás első és bál képeiben, valamint a teljes II. felvonásban valósította meg. Érzésem szerint viszont ilusztratív, hagyományosabb eszközökhöz folyamodott a darab poézisének ábrázolása. „Csak színjáték!” – figyelmeztetett az epilógusban a színházban rögtönzött színházzal, de addig hangulatosan tágitotta a teret a színpadi dráma valóságába. A zenei té-

máknak megfelelően mozgott díszletekkel, a fények hangulatváltásaival, az adott szereplők ötletes átrendezésével a nyíltszíni változások szintén végig szerves részei a koreográfiának.

A benépesedő vásártéren, ahol megismertük a káposztás kocsin ébredő Rómeót, szembejött a néma szereplők színvonalas mozgatása. Ebből a jelenetből a koreográfus a szolgálk táncával mesterien lendítette be a táncdrámát. Iz-

galmasan ábrázolta a két család ellentétét, miközben a feszültséget fokozatosan növelte a szolgálk zsörtölődésétől a verekedésen át az egymást tépő családírók körötti véres kardvívásig. A gyűlöletet csak elmélyítette köztük a számonkérő herceg tetemre hívási jelene. A képsort záró tabló kifejező, csak túl hosszán kitartott. – A gyermek Júlia és a dada meghitt kapcsolatát a koreográfia azzal hangsúlyozta, hogy Júlia bemutatását szobája he-

Júlia
(Mezey Béla felvételei)

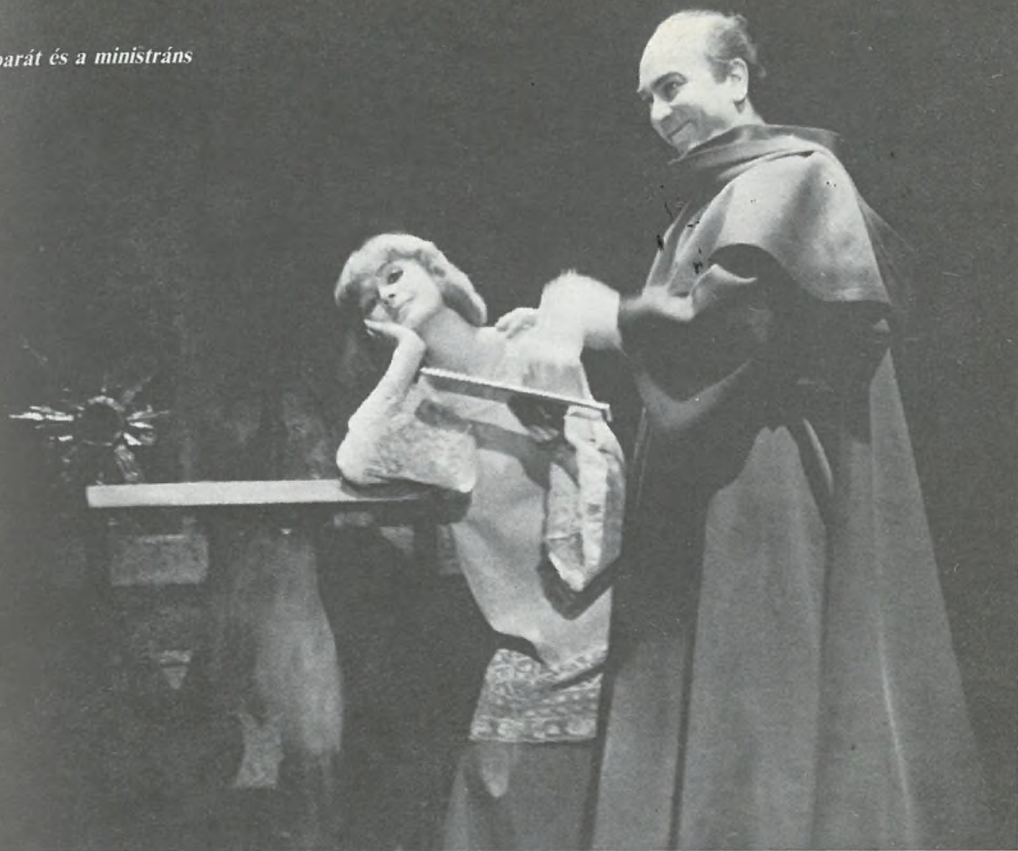

Júlia és Rómeó

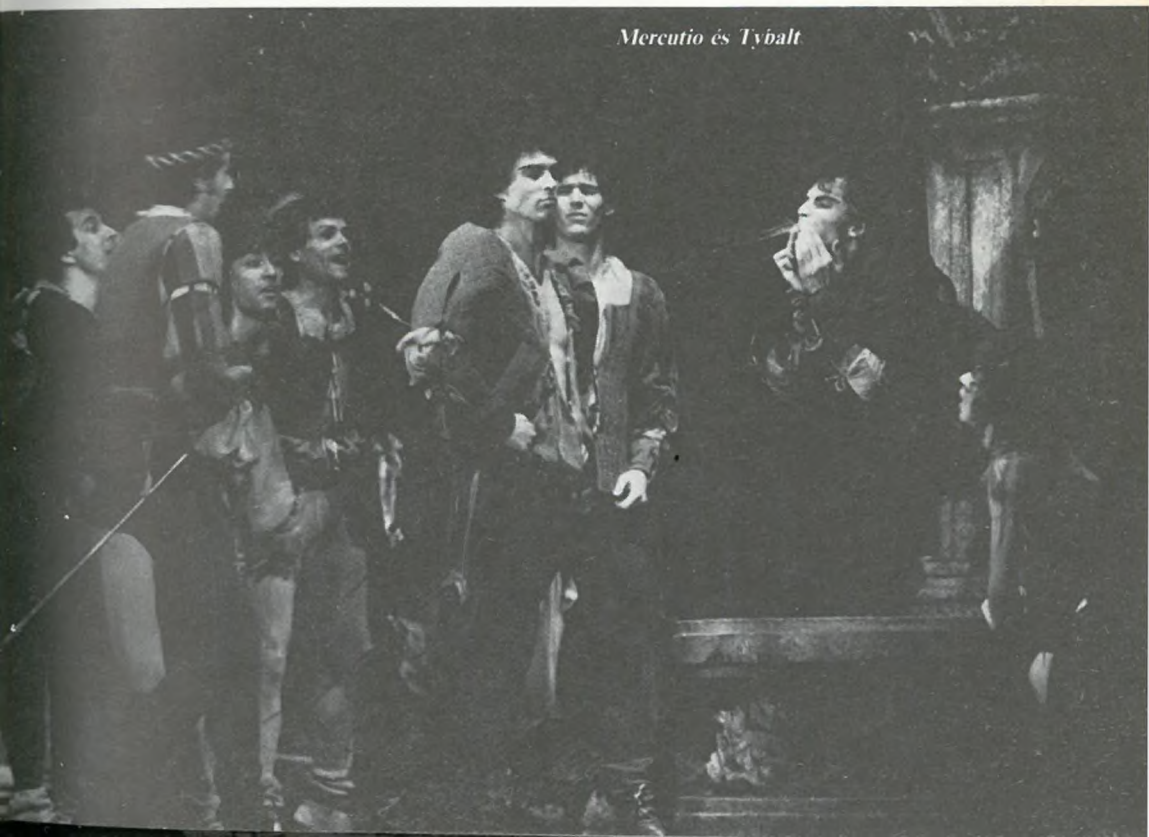

A dada a piactéren

Lőrinc barát és a ministráns

Mercutio és Tybalt

lyett a ház konyhájába helyezte. Ez az ötlet a bemálházó szolgálkával a változás megoldását is elősegítette, de kihasználatlanul maradt a méltósággal leereszkedő anya jellemrajzával.

Az új képet a vendégváro házaspár díszes dekorációként vezette be. A báltra vonulás jól felépített epizód, talán csak az ifjak sematikus mozgásával (csók-pókokba döntések) nyúlt kicsit hosszúra. Jó ütemben élénkült meg a szín a három barát szvenvedélyét felkorbácsoló Mab szólójával. Hatásos volt, amint a fiúk – lendületes variációjuk után – belefeszültek a reneszánsz atmoszférájú, három dimenziós báli képbe. (A koreográfus a tér hármasságát és a benne finoman megvilágított füsttel érte el a kívánt hatást.) A pompás látvány és a koreográfia harmonikus egységében a hangulatos tömegtáncok között élő szóló-jelenetek ötletezen mozdították elő a cselekményt. Ezekben a felvázolt helyzetekben, majd a variációkban és kettősükben a koreográfus találóan ábrázolta a két szerelmes egymás iránti vonzalmát, Mercutió visébe vágóan mulattató jellemét, Tybalt kakaskodását. Páris figuráját viszont annyira jelentéktelennek tartotta, hogy bizo-

nyos szituációkba helyezése kívül sem itt, sem máshol sem pozitív, sem negatív jellemképet nem adott róla. Az erkélyjelenetben a dinamikus zenétől sodort két főszereplő határtalanul kitágított vonalait hatottak, a színpadi lehetőségek legtágabb terében. A koreográfia e szerelem általános állapotát hangsúlyozta térben és mozgásban. Nem bíbelődött a nagy lépések (grande tourok, grande jeték, fouették stb.) egyénített összekapcsolásával. Ebbe a stílusba beleillettek a hajnalt ébren átélő szerelmesek kellékei, a csillagos égbolt és az ébredő madarak füttye. A búcsúzásnál már fölösleges díszítésnek tűnt a földön húzott köpeny látványa.

A darab legtömörebben megmintázott része a II. felvonás. Érzésem szerint ez tükrözti leginkább az alkotó művészi hitvallását, midőn szinte Mercutió személyével azonosult. A ritmikus, változatos térformájú néptánc után szellemes a pas de deux koreográfiája is, melyben Mercutió a szerelmes Rómeót ugratja. Az emelkedett hangulatban hozzájuk csatlakozó Benvolio, valamint a kurtizánok táncának hatását gyengítették ugyan a túl ríktó, előnytelen szabású női ruhák, a vásári komédiások hangulatkeltő száma vi-

szonta a darab koreográfiai bravúrja. A háttér képező zászlósok – ritmust aláfestő szerepük mellett – növelték a nézőben a szólista akrobatikus ügyességű ugrásainak veszélyérzetét, a Rómeót kereső, felcíomázott dada és a mókázó ifjak pedig felidéztek a népi humort.

Egyszerű és ötletes rendezésnek bizonyult a templomkép. A dráma nem érhetne tragikus végkifejletéhez Lőrinc atya infantilizása nélkül, így Seregi – találóan – kissé együgyűre formálta ezt a figurát. A továbbiakban az esküvői kép mohó szerelmeseinek hangulatát átruházta a vidékman vonuló tömegre, amely egy irányváltással ismét a vásártérre nyitja a színt. Tybalt belépésétől – az izgalom fokozására, néhány momentummal – az alkotó elodázta a drámát, míg egy adott pillanatban a kardok visszafordíthatatlanul egymásnak szegülnek. Itt jelenik meg a végzetet, s talán Mercutió szellemét is kísértő Mab. (Az epizód érdekes, de megállítja a drámai folyamot, ami talán a színpadtechnika hibája is.) A vívás szinte tragikomikus móka, mint Mercutió halála is. A szerző a Zeffirelli-film hatásán túl itt nem tudta vagy nem akarta kivonni magát Vajda „Hamu és gyé-

mánt" című alkotásának megrendítő, történelmi szimbóluma alól sem (amint a menekülő Maceket védtelenné teszi a fehér lepedőn kiűtő vérfolt). A feszültség fokozódik a barátja halálától megvadult Rómeó és Tybalt vívásával, amely Tybalt halálos sebével állati fetrengéssé fajul. A megrendült, örvöngő Rómeó, s a zűrzavarban egymásnak eső tömeg látványa megrázóan ábrázolja, hogy a személyes konfliktusok hatványozódása a vétkelenek katasztrófájához vezet. Valahogy úgy érzem közben: a tömény színjáték után kár volt a felvonulást a naturalizmusnak ilyen émeletítő gyász-megnyilvánulásával zárni.

A III. felvonásban elszaporodtak a modorosságok. A koreográfiái ötletek szerepét több helyen a zene és a díszletképek vették át. Gyakran támadt az az érzésem, hogy egy ötvenes években készült, romantikus balettet látok. A há-

lószoba-jelenetekben, Rómeó és Júlia kettősében, a magára maradt lány szólójában, a zord atya dührohamána felcsillant néhány érdekes momentum. Furcsa érzésem támadt azonban, amikor a dada a tetszhalott Juliát kilökte a baldachinos ágyból, hogy a tablóban megfelelő szögben helyezkedhessenek el köréje. A kripta-jelenet szinte hagyományos elrendezésű, csupán itt a gyászoló látványos bevonulása vertikális, Rómeó berohanása pedig az óriási lépcsősor miatt körkörös mozgás helyett cikcakk vonalú megoldást nyert. Izgalmas szituációnak ígérkezett ugyan, amikor Rómeó a lépcsőn emberfeletti erőfeszítéssel vonszolta felfelé Júlia holttestét, de azzal, hogy „visszakocogtatta” a sírra, feláldozta a kibontakozás jelenetét a dráma komor hangulatát oldó epilógus zökkenőmentes lebonyolításáért.

Seregi gondosan alakította ki a szereposztást. A két fősze-

replő nyúlánk, precíz, rugalmas és szép vonalú táncos. A fiatal Volf Katalin első nagy szerepében sikeresen küzdött meg egy sor technikai és színészi feladattal. Lócséi Jenő rutinos érzékenységgel építette fel szerepét, egyedül a szólójában lépne edemes a karját és felsőtestét még szebben kidolgoznia. Szakály György Mercutio szerepében sokszínű színésznek és érett, férfias táncosnak bizonyult. Markáns karaktert formált Keveházi Gábor Tybalt figurájából. Felejthetetlen Simon Éva vaskos humorú dada alakítása. „Viccesen” hatott mellette Galántai Zsolt, Péter szolga szerepében. Nagy gyönyörűséget szerzett a közönségnek Kovács Tibor virtuóz tánca. A szolgálólányok közül Janács Evelyn belső tűzzel táncolt, míg a kurtizán szerepében Hegyési Aranka mutatott komoly művészi érzéket.

A kivitel egységét szolgálta, hogy Seregi világos koncepcióját a látottak alapján valószínűleg munkatársai is magukévá tették. A karmester Medveczky Ádám segítőkészséget mutatott Seregi tempói iránt, miközben elmélyült munkáját a zenekar élményszámba menő muzsikálással hálálta meg. Vágó Nelly ruhái a XX. századból szemlélve reneszánsz szellemet sugároztak: ahol kellett, súlyosak és dús pompájúak voltak, máshol könnyedek és leheletfinomak, színben és formában. Ráadásul – az említett kurtizán ruháktól eltekintve – a mozgás hatását is emelték. Forrai Gábor díszletei korhű légkört teremtettek és megfelelő mozgásteret biztosítottak, csupán a mediterrán égőre jellemző vegetációt hiányoltam.

Érdemes még megemlíteni: Seregi hihetetlen energiát fordított arra is, hogy az itt-ott még hiányosan funkcionáló operai gépezet céljainak megfelelően, zavartalanul működjék.

Végül akár elismeréssel értékeljük a darabot, akár alkotó módon vitatkozunk róla, valamennyi koreográfus számára megszívlelendőnek tartom, ahogy Seregi világosan és következetesen vitte véghez koncepcióját.

Árva Eszter

A haldokló Mercutio

A XII. Országos Néptáncfesztivál

Amióta Szolnok város és megye a hatvanas években megalapította ezt a találkozót, nevezük már Országos- és Alföldi Néptáncfesztiválnak, de a kétévenként ismétlődő versengés mindig csak úgy szerepelt a táncos köztudatban, hogy „Szolnok”, hozzáértve a helyszínhez a fogadó város barátságos, korai kánikuláit, s legfőképpen a rivalizálástól izzó légkört, hiszen a Szigligeti Színház mindig is az új koreográfiái művek elbírálásának adott pódiumot.

Az idén sem volt másként máj. 17 – 19. között, mégis, némi motivációt érdemes hírül adni. A fellépő csoportok összesen 15 percnyi műsoridővel léphettek színpadra, egy programban akár több új táncsal, akár pedig egybeszerkesztett műsorral. Az időbeli megkötésre szükség is volt, hiszen huszonhárom(!) együttes lépett fel, bizonyítva a fesztivál tartós vonzerejét. Az előkészítés során a rendezőkkel együttműködő Népművelési Intézet és ANOT feltételekhez kötötte a részvételt, s e feltételeket nélkülözve még legalább további öt csoport aspirált a szolnoki fellépésre. Ám a fesztivál így is maratónak bizonyult...

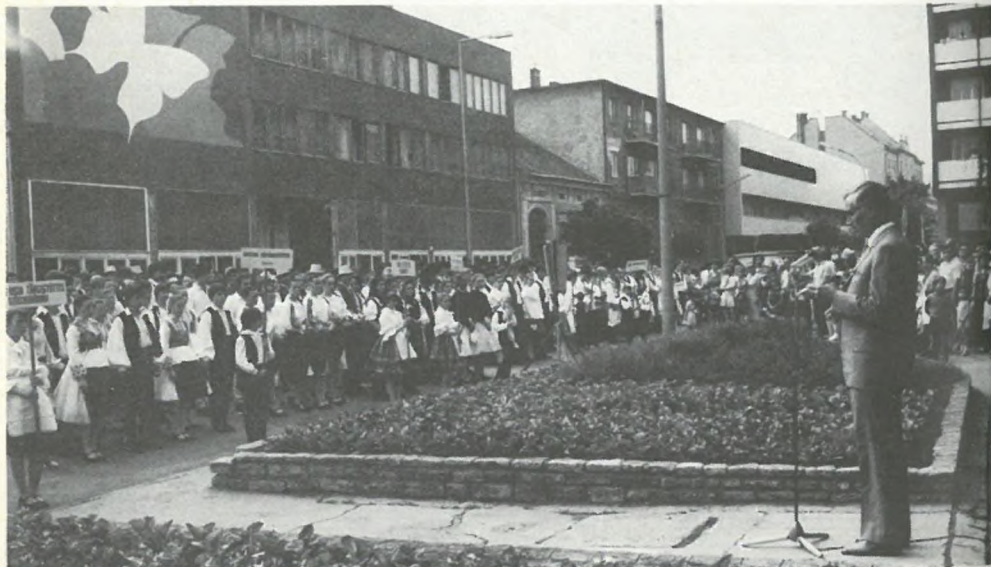
A látottak elbírálásához, vagyis a zsűri összetételéhez – ez is újítás – a Népművelési Intézet előzetes közvéleménykutatást rendezett, s a befutó szavazatok alapján Fuchs Livia, Györgyfalvy Katalin, Halmos Béla, Lelkes Lajos, Maác László, Pesovár Ernő és Szabó Iván töltötte be az ítések szerepét. Alig kell mondanunk, mindnyájan a magyar néptánc és a néptánc koreográfiai továbbhaladásának elkötelezettjei,

mindamelllett továbbgondolkodást kíván, hogy a szavazatokban nem szerepeltek sem a táncművészet más ágazatainak képviselői, sem más művészetek egyéniségei. Itt a „beltenyészet” gondjáról van szó, s ez az, ami a jövőre közös töprengést kíván. Annál inkább, mert a rendező város ezúttal a látókör szélesítését is szolgálta, amennyiben a fesztivál idején két kiállítás is rendezett: Szabó Iván táncos szobrainak és plasztikáinak kiállítását a Néphadsereg helyőrségi klubjában, illetve Eifert János „Szerelmem, a tánc!” c. fotókiállítását a színházban. Más módon, de mindkét kiállítás figyelemzet magyar-ságunk és egyetemességünk összefüggéseire.

A fesztiválon kiadott nívódíjakról itt csak erős tömörítéssel szólhatunk, jelezve, hogy a koreográfusok közül Diószegi László, Farkas Zoltán, Stoller Antal, Zsuráfszky Zoltán, Varga Zoltán és Mucsi János nyert nívódíjat, magasabb fokozatban pedig Szógi Csaba, Botos József és Janek József. Az együttesek összeteljesítménye alapján a dunaujvárosi Vasas, a szolnoki Tisza, a Somogy, a nyíregyházi Nyírség és a szegedi DÉLÉP Napsugár kapott elismerést, a legmagasabb fokozatot pedig a székesfehérvári Alba Regia.

Minden döntésnek születnek pártfogói és ellenzői. Ennek a közhelynek a próbáját máj. 29-én Balatonalmádiban érezhettük meg a Népművelési Intézet által rendezett konferencián, ahol a szolnoki zsűri és a versenyző együttesek képviselői egyformán előadhatták véleményüket, alkalmilag nemtetszésüket is a megszületett

Bíró Boldizsár tanácselnökhelyettes megnyitja a fesztivált

ja, hogy hajtóerő legyen tánc kultúránkban, s ezért még a nehéz gazdasági körülmények közt is nemcsak a fesztivál fenntartásán, hanem esetleges bővítésén is gondolkodik. Kívánjunk sikert pártfogó magatartásához!

· SZERK,

Botladozó értékek

Huszonhárom együttes ezernél több jelmezes táncosának felvonulása nyitotta meg katonazenekari kísérettel a XII. Fesztivált. Rendezői telitalálatként pöttömnyi Corvinkás táncospalánták haladtak a menetelő társulatok élén, jelenlétükkel bizonyítva a helyi táncos utánpótlás folyamatosságát.

Bíró Boldizsár városi tanácselnökhelyettes köszöntője után a tizenöt percnél nem hosszabb időtartamú bemutatkozások nem szűkölködtek részértékekben, a részleges tévutak, tematikai és eszközbeli „találatok”, túlhaladott, egykori divatok, koreográfusi „kiugrások” és „kifulladások” változatos színekében. Ebből a színskálából kellett volna kikeverednie a mozgalom palletáján a korántsem misztikus csodának, sokkal inkább a természetesen következő Nagydíjra érdemesíthető remekműnek. Ám ez a következő eredmény az idén elmaradt. 1985-ben Szolnokon nem született 20 000 Ft-os felső határral jutalmazható produktum. A zsűri ezt az elismerést egyik társulatnak sem juttatta. Tegyük hozzá, indokoltan. Szó sincs irreális igényekről. Méréjét a táncos szakma önmagának tette — a jelek szerint — magasra, korábban produkált, művészi rangot jelentő, a kortárs művészetek értékeivel ütköztethető sikeres eredményei révén. S ha más nem is, ez mindennél jobban kötelez.

„Lakkzi” — Vadrózsák együttes

döntésekről. Tálán lesz még rá mód, hogy a szenvedélyes, de mégis barátságos diskurzus szövege szélesebb körben is eljusson az érdekeltekhez. Lapunk lehetőségei szerint az alábbiakban — s várhatóan később is — a szolnoki fesztiválról szóló vélekedéseknek többoldalúan igyekszünk hangot adni, szokás szerint vállalva az egymástól és a zsűriétől erősen eltérő kritikai vélemények közreadását.

Még csak egyet az előzetes summázathoz, mert fontos, s mert ez éppen Almádban derült ki: a rendező város változatlanul fontosnak tart-

Megy a kosár, fut a kosár — Alba Regia

A megnyitó felvonulás

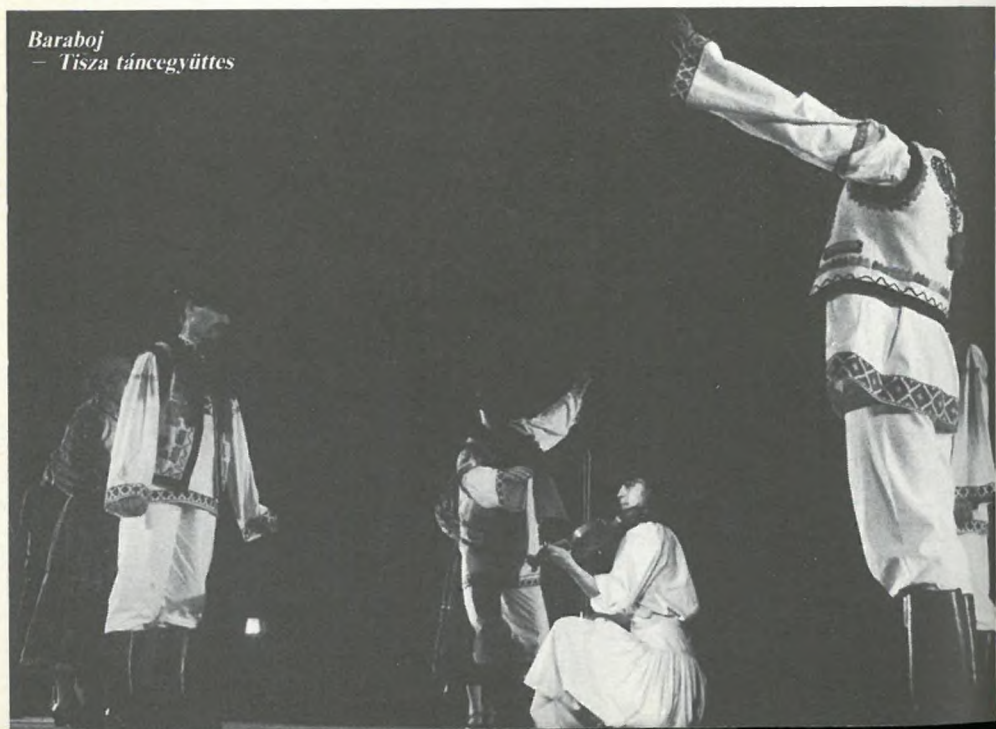
A fesztivált a Pécsi KISZÖV néptáncgyűttes Ökrös – Farkas *Bácskai szvitje* nyitotta. Laza egységbe szerkesztett eredeti táncfolyamatokat kísérhettünk figyelemmel, időnként a tánckar harsányságával karöltve. Érezhető akarásuk nem eredményezett sikeres színpadi megformálást. A várt színes kép helyett pusztán erőteljesebb vázlatra futotta, amit egyrészt a Kun verbunk „sótlansága”, másrészt a párostáncban igényelt pregnáns előadás hiánya is magyaráz. Az együttes paradox módon nem tudott felnőni bemutatott táncai nemes egyszerűségéhez. Ugyanakkor a koreográfia is okolható, szegényesre sikeredett szerkezete miatt. Vajon miért hiányoztak a népi formálókészségben is fellelhető gazdagabb módzatok? A többet sejtető indítás elszalasztott élménykeltés maradt, amit

a zenekar „kiválósága” is segített sematikus tánc kísérelő muzsikálásával.

Debrecen három jelenlévő csapata közül elsőnek a *debreceni Bocskai néptáncgyűttes* mutatkozott be Kis Ferenc: *Együtt jó táncolni* c. kompozíciójával. Mezőségi férfitáncokat és Küüllő-vidéki párost hoztak a „Bocskaisok”, azaz a nem titkolt vállalással, hogy táncaik szépségének láttatásán túl Dombó vidéki párosuk kivételességét kiemeljék. – A dombói páros köztudomásúan tempóbeli eltérést mutat az erdélyi táncdiálektus egységes párostánc-tempóival szemben: gyorsabb, ún. csárdás tempójú. – Kis Ferenc viszont elmulasztott viszonyítási alapot teremteni a tempókülönbségek érzékelésére. Ennek híján elképzelése megmaradt szándéknak. Nem cáfoltak viszont a debreceniek a választott címre, s zajos-hangosan, olykor apró tévesztésekkel a fiúk és lányok jót táncoltak együtt. Néha úgy tűnt, sokkal inkább önmaguk, mintsem a közönség kedvére.

Draskóczy – Györe – Oskóné: *Két szőlődal*, valamint Györe – Oskóné – Mucs: *Lelle Mária* c. táncképekkel lépett színpadra az Észak-Budai Munkás ÁFÉSZ *Bem József együttese*. Oskóné hangulatos táncminiatúrát adaptált két szőlőtáncával. A váltakozó, felelgető, egymással concertáló dallamok, zenei futamok táncbeli megfelelelőjét kulturáltan fogalmazott táncmondatokkal oldotta meg. A Lelle Mária koreográfus-párosa a hangulatteremtésnél már többre vállalkozott. Táncdrámába sűrítette a kitalált, közösségből kirekesztett, kicsit együgyű, de őszintén érző leány durván-goromba kigúnyolását. A Bem együttes „kimunkált” tánckarával maradandó színpadi élményt nyújtott, és megérdemelt közönségsikert aratott.

Baraboj
– *Tisza táncgyűttes*

„Lakkzi”
 – Vadrózsák egy.
 (Magyarossy Zoltán
 felvételei)

A *Zalka* Táncegyüttes Kiss–Mucsi: *Üveges*, valamint Szóló című műveivel jelentkezett. Az *Üveges*ben az üvegek duplán is főszerephez jutottak ezen az előadáson. Kezdetben a koreográfus megálmodott útját járták, s ötletesen hol az egyik fiú kalapján, hol a spórolós, összehúzó leány kezében tűntek föl. Olykor viszont némi táncos segédlettel önálló utakra indultak, gördültek. Az üvegek „különütassága” csorbította az árnyalt szellemességgel átszőtt kompozíció koreográfiai erőnyeit. – Előnytelen jelmezválasztás sújtotta a *Szóló*-ban szereplő fiúkat, mert tunika hosszúságú, kívülhordott ingük rontotta megjelenésüket. Pedig a kompozíció igazán megérdemelte volna a tetszetősebb kiállítását. – Az együttes kísérő zenekara, a *Vizöntő* együttes muzsikálása egyöntetű hangzásával végig partnere maradt a koreográfus koncepciójának, s jelentősen befolyásolta a produkciók sikerét.

Varga Zoltán két látott tánca közül a *Karikázó* érdemel bővebb említést, sejtetve a VDSZ *Barátok Béla Táncegyüttes* állapotait. A nemzedéki váltáson áteső társulatnál pillanatnyilag a lányok mutatnak egységesebb előadói képet. S bár ez az egység a szerényebb táncigényű, vonulós, kapuzós, játékos, igazi feladatot még nem nyújtó karikázóban mutatkozott meg, sejtetni engedte a kialakuló új „garnitúra” fajsúlyát, s ez jót ígér.

Az előadások sorát a székszárdi *Bartina* néptáncegyüttes folytatta Lányi – Szabadi: *Csárdás* és *Thész – Szabadi: Hess, páva!* c. művekkel. Szabadi mindkét darabját a régebbi alkotói módzat mozgólatsorai lengték körül. Csárdásában nem érződött annyira a kívülálló belenyúlá-

sa a táncfolyamatba, ám a Hess, páva! konkrét, lehatároltabb köre már visszajelezte a direkt megoldásokat, s ezzel már a táncos előadásmód hamiskás lett.

A *DÉLÉP Napsugár* Táncegyüttes fiatalon elhunyt vezetője emlékére komponált lírai tánc-költeménnyel lepte meg a közönséget. Diószegi László: *Ideje a megőrzésnek* c. műve kamara jellegű indítással teremtett lényegig ható élményt. A szegediek tánca akár a „Letésem a lantot” c. ismert költemény táncbaformálása is lehetne. A színpadi történi pátosz nélkülisége, egyszerű, tiszta cselekvése őszinte érzéseket keltett. A hibátlan táncos teljesítmény ezzel igazi emlékeztet állított elénk.

Györe – Molnár: *Baraboj* és Janek cím nélküli – a fesztiválon *A vonat* címmel elkeresztelt – darabokkal ezután a fogadó város táncosai következtek. Román táncipusról elnevezett műveket táncolva a *Tisza* táncgyüttes fölvonultatta irigylésre méltó hátországát, nagy létszámú előadói karát. Ennél többet nem is tehetett, mert a koreográfus ebben a kompozícióban nem uralkodott biztonsággal a felhasznált táncmatérián, s így megformálása beérte a reprezentáló, ünnepi fölvonulás hatáskeltésével. – Janek szerzeménye a fesztivál legötletesebb táncának címét is kiérdemelte volna. Csosszantó, bokázó, és a legáltalánosabb szatmári csapásoló figurákból vázolta élethűen színpadra a MÁV valamelyik vicinálisát, végig hangulatot adva a szakaszosan ismétlődő vasúti alapzajoknak, betekintést nyújtva a kupék életébe, mintha belesnénk az előttünk elrobogó vonat ablakán. Attól vált nagyszerűvé ez a koreográfia, hogy a zenei kíséret és scenika mellőzésével formá-

Samu, a káplár – Vasas Művészegyüttes

lódta a színpadra a „Fekete vonat” megjelenítő képei, a víziószerű, kupébeli történések, a pontos hangutánczással imitált 424-es si-hu-huja, s mert egy egyszerű és kézenfekvő ritmikai ötlet remekbe szabott táncos megoldással nyert megvalósítást.

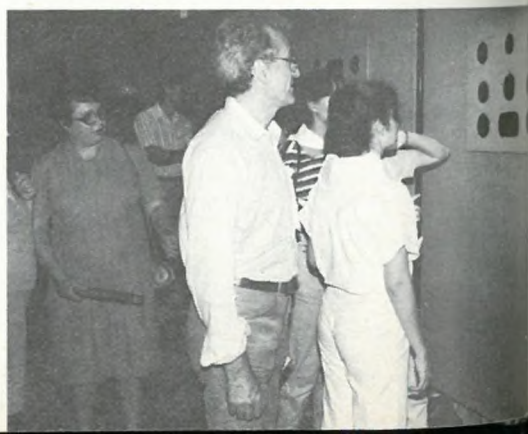
Erdélyi táncanyagból merített a Szeged táncegyüttes két szerzője. Avasi – Nagy: *Marosszéki táncok*, és Virágvölgyi – Timár: *Táncok Kalotaszegről* hű megformálása igazából nem okozott gondot a táncismereteiről híres Tisza-partiaknak. Ismét tanúbizonyságot tettek jó felkészültségükről, kondíciójukról, az áldásos „nagyalberti” táncpedagógia didaktikai elveiről; a mennyiségi munka nélkülözhetetlenségéről (amelyben az énektanulásnak is illene helyet szorítani). Az együttes nagyon pozitívan értékelendő, s maholnap mégis változtatni kellene alkotói képletén, hogy ne legyen látatlanul is ismert az új produkció, mert megfejtéséhez alig kell több tájékozottság, mint Lányi – Pesovár Néptánciskola kiadványából a táncfolyamatok ismerete, s mert már a koreográfia címéből tudhatjuk, hányadik oldal felmondása következik. A jövőben nem annyira többet, sokkal inkább *valami mást* is meg kellene kísérelni a táncfolklórral, hiszen ez a matéria alkalmas az újításra, s a táncnak is régen felnőtt az igényesebb koreográfiák megszólaltatásához.

Programja címét a kíséző dallam szövegéből kölcsönözte Jóna István koreográfus. Kiss – Orosz – Jóna táncja, *A mi utcánk aranyos...* három táncot bemutató vállalkozással érkezett Szolnokra a *Szinjavölgyi* Vasas Néptáncegyüttes. A „Bertóké” verbunk, Pünkösdőlő és a Mezőségi táncok önmagukban is helytálló, önálló értékű darabok, ám egybeszerkesztésük erőlte-

tetté vált, s nem is sikerült igazán. Következésképp egymástól függetlenül három mozaikszzerű táncot figyelhettünk meg. A Bertóké verbunk illetően tolmácsolása nem hozott újszerűséget, de képet kaptunk a fiúk jó felkészültségéről, a Halászi aprózó részeiben nyújtott stílusos táncmódról. A leányok táncában visszatérő „A mi utcánk aranyos...” és „A tieteké szaros” szöveg menetrendszerű ismétlése a dalt tolakodóvá tette, s fokozatos eluralkodásával gátolta a tánc érvényesülését.

Az OKISZ Erkel Ferenc Művészegyüttes először Halmos – Gaál: *Széki táncok*-kal bizonyította autentikus ismereteit. Stílusos interpretálásukban a hálás mozdulatkincs tetszetős megjelenítéssel járt. A koreográfia mégsem volt több a néptáncszínpadainkról elmaradhatatlan, széki táncrendből táplálkozó, gondolati, tartal-

Szemlélődők Szabó Iván kiállításán

Erinna szerelme
— Zarnóczy Gizella
és a Baranya táncgyűttes

mi közlendőt nélkülöző X-ik vállalkozásnál. — Táncosainak felkészültsége is indíthatta Galambos Tibort a *Zsolozsma* világrahozatalára. A Rossa László zenéjére készült táncfóhászt a szerzetesek kötelező imafolyamata, s így a zsolozsma általánosítása illethette. Aktuális közlendőt Galambos a könnyen elképzelhető világégés kérdésköréből merített, s táncosait a vízió-nált tragédia elkerüléséért zsolozsmáztatta. A szándékolt döbbenéskeltéshez kevésnek bizonyult az idealista problémamegoldás, mert a feladat léptéke túlnőtt a szerző kifejezési eszköztárán. A kötelező ima tartalma és miéjtje Galambos kifejezéstárából kevésbé, inkább a táncosok recitatívóiból vált megfejthetővé.

Erinna szerelme váltotta a Zsolozsmát. Rossa — Vidákovics szerzeményét a *Baranya* Táncgyűttes szépen hajladozó lányai fogalmazták táncba. Bájosan, kedvesen, üdén formálódtak elénk az impresszív tánckép heterogén mozgássorai. Eklektikussága miatt azonban a tánc amorf mozgásszövevé fogyatkozva hordozta a címbe jelölt nemes, ám az előadásban talmira sikeredett érzelmet.

Timár Sándor „tánckészítő üzeméből” újabb széria-darabok jutottak el a *Kanizsa* táncgyűtteshez. A méhkeréki, sóvidéki, valamint Oláhos és csárdás táncok egy hajdani táncszerkesztői magatartás, illetve anyagkezelési szabvány „kiszerelei”. A kanizsaiak sok hittel, de mérsékelt eredménnyel teljesítették feladatukat.

A második debreceni társulat, az Építők *Hajdú* Táncgyűttese megifjodott gárdájától, s a Vavrincez — Zsuráfszky: *Széki táncok*-tól igényes, stílusos és pontos táncábrázolást kaptunk, kimunkált táncarki teljesítménnyel. A precíz kivitel fölveti a kérdést: ad-e valami újat Zsuráfszky a széki hagyományból táplálkozó korábbi kompozíciókkal szemben? Tartalmá-

ban, formájában ismétlések születtek, eltolódott hangsúlyokkal. A Hajdú értékelésével a fesztivál mérlegét is megvonhatjuk: felkészült, érett táncudású, táncagyományunk nyelvén szóló táncosok állnak szemben a koreográfusok saját alkotó-korlátaik közt többnyire helyben járó csapatával.

A zsűri legmagasabb nivódíjával honorált programot az *Alba Regia* mutatta be, s Brückler — Botos: *Fut a kosár, megy a kosár* teljesítményével vívta ki a díjat. Botos a rondós szerkezetbe foglalt, két idősíkó futó, párválasztó játékot alapötletnek használna, változó hangulatokat teremtő jelentős művével. Veretesebb előadással, a visszatérő, középkori hangulatot árasztó muzsika árnyaltabb táncos megfogalmazásával ez a darab néptáncunk kultúránk jelenté-keny darabjává válhatna.

Az országos fesztiválon először szereplő *Nyírség* táncgyűttes nem várt, kellemes meglepetéssel szolgált a szolnoki találkozón. Dede Zoltán együttesvezető és Balázs Gusztáv előadói egyénisége a nyíregyháziakat határozott karakterűvé formálta. S amennyire eredményes manuális módszerük a táncos képzésben, pedagógiájuk annyira hátrányos a „kikalapáltságot” mutató koreográfiákban. Balázs Gusztáv: *Kiskállói oláhosa* és *Ecsedi tánc* mechanikus ténnyajzaival inkább adta egy tornavizsga csoportgyakorlatát, mint a kötetlen előadásban megjelenő, szőlisztikus táncstípusoktól elvárható táncos megformálást. Hasonlóan alkotói melélfogás áldozatának érzem Balázs: *Cigány botolóját* és *táncát* is, mely épp a botlóval és táncsal maradt adós. Pontosabban a nőért való küzdés drámájának táncra fordítása sikeredett sablonosra. Kétségtelen előadói kvalitása ellenére Balázs sem tudta életközelpbe hozni művét, mely így talán akarata ellenére is kommersz színpadi mű lett. A koreográfus Balázs nem nőtt

fől a táncvirtuóz Balázshoz, aki persze megcsilantotta kivételes előadói képességét.

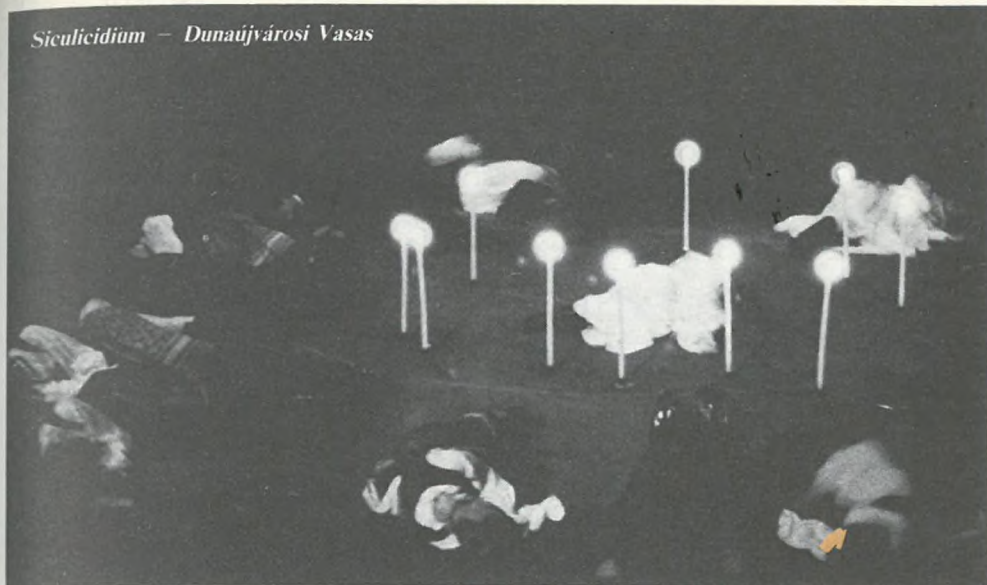
A gyöngyösi *Vidróczki Néptáncgyűttes* Zsuráfszky: *Rábaközi táncok* összeállításával jeleskedett. A vállalkozás erénye, egyben kérdőjele is Zsuráfszky formai csavarásaiban rejtőzik, mivel a kialakult rábaközi táncmóddal ellentétben a gyors, rövid, kötetlen előadású dus gyakorta megtöri a hagyományban rögzült táncrendet.

Önmagát és önbizalmát kereső társulat benyomását keltette a Vasas Művészegyüttes. Vizöntő – Stoller: *Leányok* c. táncának színrevitele föllebbentette a koreográfus kísérletező műhelyének fátylát, s az újszerű, szokatlan muzikához társult művel illusztrálta Stoller útkeresését. Az üdén színpompázó leánytánc jó úton haladást sugall határozott hangulatközvetítésével akkor is, ha nem igazán önálló kompozíció. – Kiss – Stoller: *Samu, a káplár* mondanivalójával és kiállításával a régi Vasas hagyományokat folytatja, akár leszármazottja is lehetne Szigeti művének: „Rekviem egy forradalomért, táncolja a falu bolondja”. Mindkettő azonos alaphelyzetre, a látszólag hibás „kerekű” gyűge legény reakcióira épít. A hibbant káplár – ellentétben a falu bolondjával – már nem egyedül éli meg irracionális világát, hanem káplári minőségében; erre kívánja rávenni társait is, a „most jó lenni katonának”, „katonának szép a neve” gyakori bizonygatásával. A többiek játékból még teljesítik is a káplár alak kiképzését, de a reális „hadba lépés” véget vet a játéknak. A regruták „hátraarcával” magára

marad Samu, a káplár, aki a „bolond” módon elszalasztott alkalmat és árván maradt káplárságát sajnálja. Ilyesmit fejthetünk meg a koreográfiából, melyet egyszerű táncos eszközökkel, de nagyon fegyelmезten adtak elő.

A fesztivál legnagyobb derűjét keltő, vidámságot, humort árasztó lakodalmi persziflázsával az Építők *Vadrózsák* táncgyűttese rukkolt elő. Györe – Erdélyi: „*Lakkzi*”-ja többségében tréfás ötletekre, váratlan fordulatokra, hangutánzásokra, általános értelmű gesztusokra épít, s csak kevés benne az igazán táncval kifejezett humor. S bár Erdélyi ötletei nem nevezhetők kristálytisztán originálisnak, az együttes színpadi jelenléte, táncosainak karakteres szerepformálása a helyzetkomikumok mögött is érvényre jutott, és dicséretes összmunkáról, értékelhető teljesítményről tett bizonyosságot. – Óriási közönségsikere ellenére az együttes a „végelszámolásnál” érdemtelen agyonhallgatást kapott a zsűritől.

Hajdan szebb napokat élt meg a *Debreceni Népi Együttes*. Béres András koreográfus *Barangolás* c. összeállítása Palóc táncokat, Ecsedi verbunkot és csárdást, valamint Sárreti táncokat ígért, afféle táncos országjárást. Tartalmában viszont megelégedett Béres koreográfiai jellegzetességeinek csokorba szedésével, a látványos, jól mutató mozdulatsorok új zenei keretbe ágyazásával. Színpadi megjelenésében, táncos előadói felkészültségében és magatartásában most egyaránt heterogén a tár-

sulat, s bár érezhetően igyekezett, messze mögötte maradt régi önmagának.

A szövetkezetek *Jászsági Népi Együttese* Farkas Zoltán: *Lakócsai* táncok, valamint Timár Sándor: *Galgamenti* táncok műveit prezentálta. A címekből, s a szerzők ismeretéből majdnem kézenfekvő a vállalkozás iránya. Mindkét koreográfia lehetőséget nyújtott a jászságiaknak vérbő, duhaj, temperamentumos, olyan „igazi” néptáncolásra. Technikai fogyatékoságaikat elsősorú vidámsággal, lenyűgöző táncörömmel igyekeztek pótolni, nem minden eredmény nélkül.

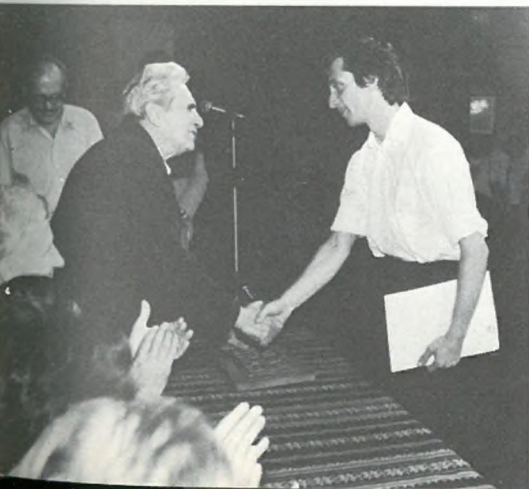
Mosóczi István ballada-sorozatának a korábbiól alig eltérő aspektusú újabb darabját figyelhettük meg ezután. Az alkotót minden bizonnyal izgatja balladánk átköltése, ám jelenlegi ábrázolásával kevésbé tudta más nézőpontból megvilágítani a halálra táncoltatott leány történetét, noha ezúttal a *Sárig hasú kigyó* balladája szere-

pelt. A *Somogy* Táncegyüttes nagy igyekezettel, fegyelmetten próbált megfelelni a koreográfus elképzelésének. Elevebben hatott Mosóczi: *Röviden c.* humoros színvázlata. Címének megfelelően röviden pergette egymás után a táncos manírt, sablont, egyéneskedést, bambulást kinagyítva. Az ötletek kivitele őszinte derűt keltett. Janekhez hasonlóan Mosóczi is meg tudta táncosítani ötleteit, s az egyszerű mozgásokra ültetett mondandóját.

A *Dunaujvárosi Vasas* Néptáncegyüttes zárta a fesztiválon versengő együttesek sorát. Énekes István: *Preludium*, majd Lázár Zsigmond – Szögi Csaba: *Siculicidium c.* alkotásaival léptek a közönség elé. Az előjáték után Szögi Csaba nem kevesebbre vállalkozott, mint a madéfalvi veszedelem néven ismert 1764. január 7-i székelői felállítás – az erdélyi határőrség felállítását követő vérengzés – történetének színreállítására. A történet: Erdély gubernátorának hívására több ezren jelentkeznek határőrségbe, hogy a jobbágyterhek alól szabaduljanak. Mikor továbbra is megadóztatják őket, tömegesen adják vissza fegyvereiket. Mária Terézia erre sorozást rendel el. A székelyek Madéfalván gyülekeztek, hogy sérelmeiket előadhassák. Siskovics osztrák tábornok éjjel körülráratja és ágyútűz alá vette a falut, a menekülőket legyilkoltatta. A mézszárlás négyszáz áldozatot követelt. Szögi jól jeleníti meg a székelységet; jelzései, táncoltatási módzatai egyértelműek. Az erőszak, az osztrák katonaság ábrázolása egyben általánosító hatású. – A látványból úgy tűnt, hogy Novák Ferenc iskolájában Szögi az egyik újabb tehetséges növendék, egyéni látás- és ábrázolásmóddal.

...Régi tapasztalat, hogy hajlamosak vagyunk misztifikálni az elismerések, díjak jelentőségét. Nem vonom kétségbe ezek rangját, de tudvalévő, hogy a díjak odaítélését, vagy éppen oda nem ítélését szükségszerűen motiválhatják néptáncmozgalmi erőviszonyok, iteszi elfogult-

Dede Zoltán a nyírségiek nevében átveszi Szabó Iván vándordíját

ságok, vagy akár időszerű szakmai szempontok.

A szolnoki háromnapos „teríték” mindenképp előtt bizakodással töltheti el a mozgalmat felső- és alsóházát, az érdeklődőket, s mindazokat, akik osztozhattak a fesztivál élményeiben. Ha valljuk, hogy a megszerzett ismeret és eredmény potenciálisan mindig az egész mozgalomé, akkor kielégítőnek érezhetjük a Szolnokon látottakat. Talán nem is a tobzódó alkotói fantázia, mint inkább a biztos és stílusos táncismeret miatt.

A leckét a koreográfusok kapták meg. A hatvanas évek második felétől kezdődő mennyiségi feltöltődési folyamat napjainkra tetőzött. A folyamatot törvényszerűen követnie kell a minőségi változásnak. Néptáncos nyelven ez nem lehet más, mint a stilisztikai ismeret bemutatása művészi alkotásokban. Ugy tűnik, ismét fordul a kerék: a „vissza az autentikához” kizárólagossága üresedni látszik. A XII. Országos Néptáncfesztivál eredményei igazolják, hogy ez a táncalkotói módszer is manírossá, s ezért több-kevésbé túlhaladottá válhat.

Kerekes József

Szolnok – messziről

Monstre fesztiválként is emlegethetjük a XII. Országos Néptáncfesztivált, hiszen huszonhárom együttes negyvenhárom koreográfiával vett részt a versenyben. Ennek ellenére nem hiszem, hogy mi nézők ezúttal a kiemelkedő művek sokaságával találkoztunk volna. Az imponálóan magas számok egyúttal nem garantálták a minőséget is. Tisztes, korrekült megoldott koreográfiák sora jellemezte a fesztivál egészét, s emiatt az egyébként jól és pergőn szervezett versenyműsorok befejeztével a kompozíciók összemósódtak a néző emlékezetében.

A gyakorlat ismét bebizonyította, hogy több mint három órán át lehetetlen fenntartani az intenzív figyelmet. Bizonyos idő után a legjobb szándékú ítéző is csak megkísérelheti a koreográfiai, néprajzi, színpadi és esztétikai értékelést, a biztos ítéletalkotást. Így a végső eredmények kialakításában, a díjak odaítélésében olykor a frissebb élmény feledtetheti a korábban látott értékeket, s háttérbe szorulhatnak olyan kompozíciók, szólisták és együttesek, amelyek egy tágabb időtartamú – esetleg három estére osztott – versenyen komoly eséllyel indulnak valamilyen díjért.

A XII. Fesztivál bíráló bizottságának dicséretére el kell mondanunk, hogy – a május végén Almádban rendezett konferencián – volt bátorsága bevallani esetleges fáradtságát, figyelme lankadását, s így a méltánytalanul háttérbe szorult kompozíciók, szólisták (ha nem is olyan széles plénum előtt, mint a szolnoki eredményhirdetés közönsége) végezetül is elismerésben részesültek.

Így kapott elégtételt Stoller Antal: *Leányok* c. kompozíciója is. Személy szerint e koreográfiát a XII. Országos Néptáncfesztivál egyik legjobb

számának tartom. Stoller a mérnök precizitásával alakította ki kompozícióját, amelynek hideg, formális szépségét, erőszakos, már-már monoton kopogásait finom lírával oldotta fel a leánykezek götikus íveket formáló kaputartása és folyondáros helycseréje, lágy szétrebbenésük után. A végtelenség és időtlenség érzetét szüngerálta a Vízöntő Együttes szélfuvamokat imitáló érdekes és nagyon modern hangzású akusztikai támasza.

Együttesi teljesítményként is feltétlenül elismerést érdemelt volna a Vasas Központi Művészegyüttes táncára, hiszen technikai tudásban, előadói kvalitásaiban az egyik legjobb, s valóban nagyszerű formát mutató csoport versenyzett Szolnokon. Hasonlóképpen nagyon jó előadói színvonalon mutatkozott be az Építők *Vadrózsák* táncegyüttese is, bár versenykoreográfiájuk ezúttal nem került a díjazottak közé.

A „megfáradt” zsűri egyetlen táncos teljesítményt jutalmazott, pedig ezúttal is akadt még két-három olyan előadó, aki ha nem is Balázs Gusztáv színvonalán, de nagyszerű előadói kvalitásokkal örvendeztette meg a közönséget. Közülük is kiemelkedő alakítást nyújtott a Bem Együttes fiatal táncosnője Osskó Endréné – Mucsi János: *Lelle Mária* c. kompozíciójában. Az élete első szólofeladatát táncoló *Lóri* Erika átütő erővel, elmélyülten és vibráló színekkel ábrázolta az együgyű, naiv leány alakját. Újonként jelentkezett a versenyben, s a zsűritagok Almádban elhangzott önbíráta szolgáljon elégtételül fellépéséhez.

Fiatal, pályája elején álló alkotó kapta a koreográfiai nagydíjat, s méltán. *Janek* József már első munkáiban is szuverén látásmódról tett bizonyosságot. Kísérleteit siker koronázta, versenykompozíciója (*Jön a vonat*) valóban kiérlelt, koreográfiai mestermunka.

A sok korrekt, jó, ám a „déja vu” érzetét hagyó feladatmegoldás mellett – bevallom – jobban örültem, amikor az önálló szemléletet, a tehetség jegeit felvillantó, ám még kiforratlan alkotással találkoztam. Ilyen szempontból igéretes alkotóként üdvözöltem a *dunaúvárosi* Vasas Táncegyüttes két ifjú koreográfusát: *Énekes* Istvánt és *Szögi* Csabát. Egymásra épülő koreográfiájuk, a *Preludium* és a *Siculicidium* atmoszférájától ma sem tudok egészen szabadulni. Már korábban is tapasztaltuk – a Zalai Kamaratánc Fesztiválon –, hogy látásmódjukba mennyire beépültek a filmművészet eredményei. Ezúttal még markánsabbnak tünnek e jegyek, s ha aránytévészéssel is, de filmszerűen fonódtak egymásba a lassan hőmpolygó események, a kimeredő mozdulatlan tablók pedig mintegy vágási pontról indították az újabb cselekményláncolatokat.

A verseny végső tanulságaként leszűrhetjük: nem szabad még egyszer ilyen nagy létszámú mezőnnyel rendezni a fesztivált, mert értékek tűnnek el a tömegben. Vagy ha vállaljuk a sokaságot, kérjünk osztottabb időt is a versenyre, értékelésre.

A korrekt alkotói derékhadból végre új, egyéni színű, színpadi érzékét mutató alkotójelöltek is feltűnedeznek. Remélhetőleg még találkozzunk velük.

Kövágó Zsuzsa

TÁNCFÓRUM 1984/85

20. A Kodály Kamara Tánc-együttes új műsorösszeállítással jelentkezett a Táncfórumon, május 20-án. A megalakulásuk utáni, tavaly őszi bemutatkozó összegezte addigi – még Párhuzam-korabeli – munkájukat. A megérlelt, technikai és anyagismereti biztonsággal előadott koreográfiák méltán arattak teljes elismerést. A Budai Vigadóban ezúttal adott műsor már nem adott okot ilyen felhőtlen öröme.

Nyilvánvaló, hogy most egy új műsorösszeállítással való jelentkezést tűztek ki célul, és az is kiderült, hogy elképzelésüket szerényebb keretek között kellett megvalósítani, mint a múlt évben. Az Ókrös zenekar és a hat pár táncos ugyancsak derekas munkát végzett, hogy teljes értékű, önálló műsort adjon. Ha ez nem sikerült egészen jól, nem rajtuk múlott.

Az együttes továbbra is következetesen vállalja a tánc-hagyományok ápolását és bemutatását, a táncosok ezt szolgálják páratlan anyagismeret-

tel, előadói alázattal. Nagyon tetszett, hogy az előadók – különösen a lányok – a koreográfiáknak már életteli, naturalisztikus utánzástól mentes interpretálását nyújtották. Amit mégis hiányoltam az előadásból, azt több oldalról szeretném felvetni.

Nézzük először a koreográfiákat. Timár, Varga, Farkas és Zsuráfszky a táncok feldolgozását az autentika jegyében, többnyire a már megszokott módon alakította ki. Ha ezeket a műveket más együttes műsorán látom, nem is dohogok. De ez a társulat már felállított egy olyan mércét, melyet most nem erősített meg a koreográfiák kiválasztásával. Úgy érzem, ez a program így nem jelent előrelépést. A felsorolt koreográfusok és az előadók igazán jól ismerik tánc-hagyományunkat, színrevitelében vitathatatlan az érdemük. A különböző tájak, tánc típusok felsorakoztatásának azonban csak úgy van helye, ha színészen, feldolgozásban különle-

gesen és összegezően jelennek meg. Változatossá tehetik a térbeli, szerkesztési variációk, bár ezek sora is véges. Gondolom, most jutottunk el odáig, hogy az autentikus alkotói módszerrel dolgozó koreográfusok művei közül az igazi értékek kikristályosodjanak. Olyan megoldásokra gondoltunk, mint amelyet Zsuráfszky: *Csángó magyar táncok* című gyimesi összeállításában láthattunk, mert ebben a koreográfiai szerkesztés, megformálás, a képi megjelenítés és előadásmód olyan egységet és általánosítható egyediséget alkot, hogy elénk tudja varázsolni a táncok születésének miliójét.

Hasonlóan szép megoldást adott Farkas – Zsuráfszky közös alkotása, a *Felső-tiszvidéki botoló* és a „rászerkesztett” *Tyukodi táncok*. A *Rábaközi táncok* (Zsuráfszky) újszerű verbunkjával, dinamikus pergő felépítésével és bemutatásával nyerte meg tetszésünket.

Néhány alkotás nem tudott teljes érvényűen kibontakozni, s ennek észrevételével jutottam el a műsor szerkesztettségének taglalásához. Farkas Zoltán *Idegenkedők* című koreográfiája már gondolatköz-

*Kodály együttes
(Magyarossy felvételei)*

A „Szegényes” újabb változata a Kodály együttesnél

vetítésre is vállalkozik, és ismeretes, hogy más együttesek repertoárján már sikert aratott. Most az öt fiú tánca után Farkas Zoltán a *Verbunkjával* mintha saját alkotását akarta volna lefejezni, ugyanis a két tánc között nem volt idő levelezni, átgondolni a látottakat. Hasonló agyonvágást éreztem a Gyimesi képek után is. Zsuráfszky Rábaközije és Timár Palóc *verbunk és csárdás* című alkotása szintén egymásutánosságával közömbösítette egymást. A hasonló szerkesztés, felépítés egymástól távolabb nem szűrt volna ennyire szemet. Tudom, nagy gondot okozhatott a variálás hat párral és egy zenekarral, de mivel az adott felépítésnek az egész előadás kárát látja, feltétlenül át kell gondolni a szerkesztési elveket. Páros- és szólótáncok, valamint az egész tánckart megmozgató koreográfiák arányos, tematikusan optimális sorrendje segíthet a dolgon, megoldva ezzel a harmadik gondot is, az erőnlét kérdését.

Az ilyen kis létszámú együttesben fokozottan jelentkezik az erőnlét, megterheltség gondolja. Nem arról van szó különben, hogy fáradtság uralkodott volna az előadáson, csupán arról, hogy némelykor egy-két táncos a színpadon fújta ki magát, mert erre csak akkor és ott volt ideje.

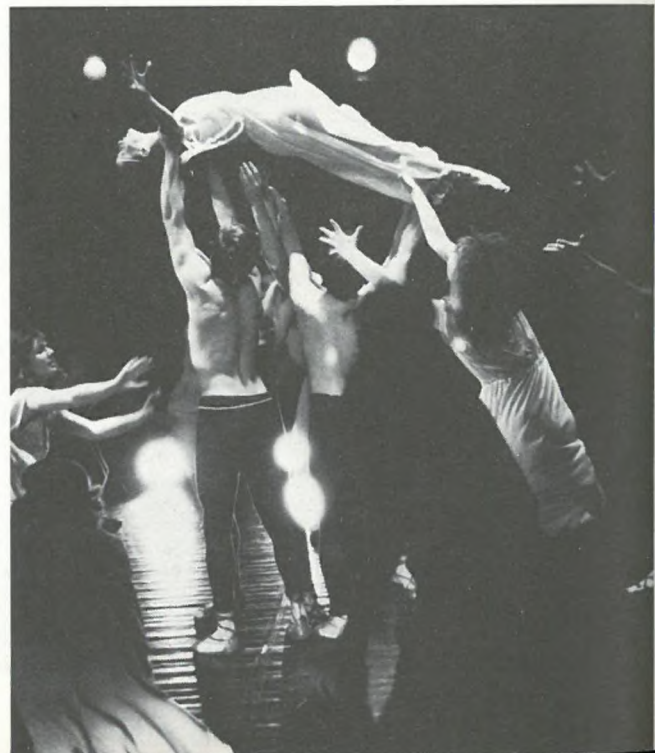
Az együttes sorsa hivatalosan rendeződött, s biztosan kell némi idő ahhoz is, hogy az új keretek között megújulva megtalálja önmagát. Épp ezért „ostoroztam a legjobban húzó

lovat”, mert nemes vállalkásuk nem enged meg egy helyben hosszabb topogást.

21. A Baranya Táncegyüttes május 24-én a Budai Vigadóban mutatta be széles skálájú repertoárját. Kétrészes műsorukban a modern táncnyelvet felhasználó tematikus művek mellett a délszláv nemzetiségek táncából láthattunk válogatást.

Az első részben *Vidákovic*s

Antigoné – *Baranya együttes*

Antal két nagyobb lélegzetű, mitológiai témájú alkotását ismerhettük meg.

A műsort indító *Antigoné* tartalmi megközelítése – Sophokles drámájához hasonlóan – nem hagyja figyelmen kívül a társadalmi hátteret. A zsarnoki törvényekkel szembeszegülő Antigoné, s a cselekedetét megtorló Kreon a néppel különböző viszonyba kerül. Ezeket a kapcsolódásokat a koreográfus világosan fogalmazza meg a kar moztatásával, táncával. Néhol kicsit patetikusnak éreztem a délszláv alapokra helyezett koreográfiát. Ez az érzés bizonyára abból adódott, hogy a szereplők nem belső átélésből közvetítették érzelmeiket, mozdulataikat.

A szolnoki fesztiválra készült az *Erinna szerelme*. Gondolom, a fesztiválszámok közül ez a mű válhatta ki a legnagyobb csodálkozást, ha nem is a legtöbb vitát. A koreográfus témaválasztása igazán nem mindennapi. Szerelmi történet bontakozik ki ugyan előttünk, ám nem a „szokványos” férfi–nő közötti érzelmek, féltések, hanem a leszbikus szerelem rejtelmeibe

nyerhetünk bepillantást. A téma itt is mitikus, bár közel sem olyan ismert, mint az előbbi. A néző eleinte hinni sem akar a szemének, asszociációkat keres, izlésebb történet kifundálásán töpreng, aztán a félreérthetetlen mozdulatok meggyőzik, hogy nincs hiba értelmező képességével, jól látja a cselekményt, s bátran követheti Sapphó erőszakos

Don Quijote – Baranya egy.

sóvárgását, s Erinna rendíthetetlen hűségét társnője iránt.

A témaválasztásról csak annyit: nem hinném, hogy a táncművészetnek – amely az emberi test, a mozdulatok nyelvén fogalmaz – feladata lenne akár az egyenműek, akár a kétneműek szerelmi gondját-baját a színpadra állítani akkor, ha ezzel az égvilágon semmi mondanivalója nincs. Márpedig Vidákovics művének ez az egyik nagy hibája. A másik tévedést a táncanyag megválasztásában, feldolgozásában látom: a táncok gyenge illusztrációnak hatottak, s gyakran Kricskovics utánzatát sejtették. Pedig Vidákovics tehetségesebb annál, semhogy ilyen utánjátszásokra szoruljon. A hasonló anyagismeret és témaválasztás ellenére feltétlenül meg kell keresnie a csak rá jellemző alkotói módszert.

Az első rész többi műorszámát Bognár József a világirodalom hőseinek táncbéli megjelentetésével alkotta meg. A három koreográfia világosan tükrözte alkotói predestináltságát. Koreográfiai eszközei között a párhuzamok és ellentétek megrajzolása, a végletes helyzetek és embertípusok szembeállítására szerepel. A cselekmény kibontását, mondanivalójának kiteljesítését eltérő zenei anyagok és táncstípusok felhasználásával segíti.

Az esten bemutatott művei közül a már sokszor méltatott

Don Quijote a legsikerültebb. A Mario és a varázsló példázat arra, hogy válik a jóság, a tisztaság az erőszak durva eszközévé, s hogyan jut el odáig, hogy maga is az előbbi szolgálója legyen. Bognár ebben a művében nem fordított elég gondot a dramaturgiai felépítésre, így mozgásban hiteltelen az az átváltozás, melyet a zene részben megoldott. – Az indulók, marsok igazi katonai hangulatot teremtettek a Švejkhez. Az ötletes megoldások egy egész hadsereg képét pótolták, s megmutatták, hogy hogyan lehet úgy részt venni a háborúban, hogy ki is maradjunk belőle.

Vidákovics sajátos koreográfiai vénája a második részben, a délszláv táncokat feldolgozó művekben bontakozott ki igazán. Az alapos anyagismeretből és felelősségérzetből született alkotások bizonyítják, hogy a nemzetiségi hagyományt is lehet új felfogásban értelmezni, alkalmazni a mai alkotói követelményekhez. A Bunyevác táncok és a Baranyai táncok emellett olyan szép előadásban került színpadra, hogy a táncart csak elismerés illetheti. A Kékes táncot virtuozitása tette emlékezetessé, különlegessé. A magyarországi Szerb táncok és a Drávamenti táncok szép formáikkal, vonuló, kígyózó soraikkal maradtak meg bennünk.

Zsédényi Mária

A pécsi KISZÖV táncgyűttes estje

Másfél évvel ezelőtt puccszerű körülmények között vette át a pécsi KISZÖV Táncgyűttes vezetését *Donáci* Károly, hogy aztán néhány hónap múlva átadja a vezérletet az Állami Népi Együttesből frissen „leszerelt” *Szabó Sándornak*. Akkoriban sokan helytelenítették a fenntartó szerv eljárását – nem titok: köztük volt e sorok írója is –, amellyel se szó, se beszéd, útilaput kötött a korábbi művészeti vezető, *Molnár János* talpára. A váltás hatalmi szóval, a demokratikus játékszabályok teljes semmibevételével történt, amolyan „aki fizet, az parancsol” alapon.

Szabó Sándorék nagyon jól látták, hogy a fenntartók eljárását csak egyetlen módon feleltethetik: kemény, izzadságos munkával, önmagukért beszélő eredményekkel. Hallatlanul szigorú, önsanyargató edzések kezdődtek az elmúlt év elején, s tartottak egészen az idei, május 28-i bemutatóig. (A KISZÖV Táncgyűttese fennállásának 27 éve alatt először adott önálló műsort a Pécsi Nemzeti Színházban – sietett tájékoztatni bennünket az est végén a fenntartók képviselője.) A látottak rövid elemzéséhez mindenképpen szükség volt erre a kis bevezetőre, hiszen enélkül érthetetlen volna néhány fenntartásunk az egyébként nagyon jól sikerült műsorról.

Hangulatos harangszó vezette be a műsort, s amikor a függöny felgördült, a táncosok egy csoportban álltak a színpadon. A fény diszkrétén, alulról és oldalról világította meg őket – nagyon szép kép volt. „Eddig remek” – dőlhetünk volna hátra a széken, ám ekkor beolvastak egy irodalmi induló, s a végén termelési jelentéssé fajuló szöveget, amelynek a lényege az volt, hogy eddig semmi nem történt a KISZÖV háza táján, de most sikerült visszaadni a táncosoknak a táncba vetett hitét, és mennyi munka, mennyi verejték... Az illúzió szertefoszlott.

Szabó Sándor és társai becsületére legyen mondva: ami ezután történt a színpadon, méltó volt az ünnepi keretekhez. *Farkas Zoltán Bácskai szvit* című koreográfiájával nyitottak. A számban csaknem az egész együttes szerepelt, s mindjárt a Kun verbunk kétségelenné tette, hogy komoly minőségi változás történt az elmúlt év során a táncosok felkészültségében. Szép volt a csárdás lassú és friss része is. *Besenyő Gábor Délalföldi táncok* című számában ugyan egy kicsit eluralkodott a kocsmázó jelleg, de az egy szál tekerőre komponált mű egyébként megérdemelten aratott sikert. *Zsuráfszky Zoltán* készítette az együttes *Székelyföldi táncok* című számát, amelyben egységesen előadott székely verbunkot, nagyon szép forgatókat láthattunk, ügyes tempóváltásokkal, mutatós térkompozíciókkal.

A szünet előtt, az első részben mutatkozott be az együttes táncosaiból alakult zenekar, dunántúli ugrós dallamokkal. A poén kedvéért még

táncra is perdültek, átadva a hangszereket a vendégszereplő Ökrös-zenekar tagjainak.

A második rész kedves kis számmal, *Donáci* Károly dudaszóra komponált ugrósával kezdődött, amely a *Pici fiú, pici lány* címet viselte, s ennek megfelelően két gyerektáncos adta elő, tehetségesen. A szám ötletes „tematikája” színesítette a műsort, jól belesimult az autentikuságra törekvő előadásba.

Hortobágyi Gyöngyvér *Én elmennék az új táncba* című koreográfiája egy kicsit vegyes felvágottnak tűnt. Az üveges tánc többszöri visszatérése, a kosztümök kissé vásári jellege kelthet talán bennünk ezt a benyomást. Lényegesen jobb szám *Zsuráfszky Zoltán* *Tyukodi táncok* című koreográfiája, amely a szatmári táncrend korrekten bemutatására épül. A fiúk is magabiztosan táncolnak, némelyek talán túlságosan is magabiztosan.

Az est egyik telitalálat *Végső Miklós* *Fekete vonat* című kompozíciója volt. Természetesen cigánytánc, a fekete vonaton szokásos hangszerek, gitár, zizeskanna és énekszó kíséretében.

Az *Idegenkedőket* – öt fiú kalotaszegi legényesére épülő táncát – *Farkas Zoltán* eredetileg a Mecsek Táncgyűttes számára írta, de a csoport három évvel ezelőtti „tudathasadásakor” *Donáci*ék áthozták az akkor még *Molnár János* által vezetett KISZÖV-be. A kompozíció azóta sem vesztett minőségéből, csupán a táncosok – vagy a vendégként besegítő *Téka* és *Ökrös-zenekar* muzsikásai – unhattak rá a méltóságjeltes tempóra, mert a tánc kijáratatlan tempóban dübörgött végig a színpadon.

Ezután már csak a „csúcok” jöttek: *Farkas Zoltán* *Román legényesét* országos mércével mérve is virtuóz technikával adták elő a fiúk, megérdemelten aratva tőmből sikert. Aztán az est egyik legszebb pillanataként fölálltak a színpad közepére az előadást életre segítő zenekarok: a KISZÖV embrionális állapotú zenekaráján kívül a már említett *Ökrös-* és a *Téka-együttes*, valamint a *Baranya Táncgyűttes* muzsikásai. Hasonló szellemben fogant a műsort lezáró *Barátok* című szám is, amely egy teljes mezősegi párt ölelt fel. Elhangzott a „Verd meg Isten, verd meg azt, kinek szíve nem igaz!” kezdetű gyönyörű lassú is, amely különös jelentőségre tett szert a legutóbbi Párhuzam-műsor alkalmával.

Az est végül is megérdemelt sikerrel végződött. Tisztelet a munkának, amelyet *Szabó Sándorék* az elmúlt évben végeztek. Hiányérzetünk inkább a szervezési ügyetlenséget érintheti, a már említett „bicskanyitogató” bevezetőkön kívül. Nem értesültünk sem a műsorlapról, sem a műsorközlőtől a zenét összeállító *szervezőkről*, pedig némi szerepet ők is betöltöttek a műsorban. Ezzel együtt reményteljes várakozással nézünk az újabb pécsi KISZÖV-műsorok felé.

Havasi János

A XV. TAURUS „EZÜSTKERÉK” KUPA

Május 11-én délután méltatlanul kis létszámú közönség előtt zajlott le a TAURUS Kerepesi úti termében a XV. táncverseny. Hat csapat vetélkedett a nemzetközi találkozóon, melyet a D-C-B osztályokban rendeztek meg.

Megnyitója után Renfer István igazgató mint konferanszié is megcsillantotta sokoldalú tehetségét. Higgye el az olvasó – mikor e sorokat írom, már hazatértem Szombathelyről, ahol az igen vérszegény műsorvezetés lerontotta az amúgy nagyszerű rendezést –, rendkívül sokat jelent, hogyan találják a látottakat a nézők elé, akik az esetek nagy százalékában nem szakemberek! Azt mondják, manipuláció? Lehet, de ezt a fajtát én fontosnak tartom...

Magát a versenyt körültekintően szervezték és rendezték meg, mégis a nagy konkurrens (aznap volt a Kongresszusi Palotában is hasonló rendezvény) agyonnyomta „davidnyi” társát. De ettől még precíz

lebonyolítás jellemezte a Koltai Ottó táncpedagógus vezetete rendezőgárda munkáját.

A lipcsei csapat már az alacsonyabb kategóriákban „elhúzott” és végül magabiztosan nyert a jól hajrázó hazai csapat előtt, amely csak az utolsó táncokban tudta megelőzni az addig jól álló Trnava csapatát.

Feltűnt, hogy a külföldiek mindhárom csapata nehezebb anyagot táncolt, és mégis magabiztosan. Arra gondolna az ember, hogy ezek a párok már magasabb osztályúak, és ilyenkor a klubjuk „visszafelé” nevezi őket. Tehát vagy ki kellene alakítani legalább a szocialista országok között egy lépéshatárt, vagy felülvizsgálni az eddigi magyar lépéshatárokat. Sok pedagógus kollégám ugyanis arra az álláspontra helyezkedik, ha a táncos meg tudja oldani a magasabb osztályú anyagot – ám csinálja! Ezen az alapon, ha valaki észrevétlenül ellophat a Közértből valamit, akkor tegye meg? Ezt

tiltja a törvény, amazt pedig a Verseny Tánc Szabályzat!

Hogy mennyire fontos e szemléletnek elejét vennünk, bizonyítja: a „B” kategóriás tanári vizsga anyagába felvették a pontozási ismereteket. Viszont ha a tizenhat végzős tanár ebből levizsgázik, a Népművelési Intézetnek pontozóbírói igazolványt kellene kiállítania számukra, hogy a külföldi versenyek alkalmával igazolni tudják e végzettségüket.

A versenyen a hazaiak újdonsült „B”-s párja debütált. Vadász Géza és Bene Csilla március elejétől mondhatni villámgyorsan készült fel az anyaggal, hogy sikerhez segíthesse csapatát. Figyelembe véve, hogy a „B” kategóriában már tíz tánc van, csak dicsérni lehet a felkészítő Koltai Ottó és a páros óriási munkáját.

A közönség elégedett tapsal honorálta a színes, látványos versengést, ahol sok fiatal adta tanújelét, mennyire szereti ezt az esztétikus mozgásformát.

Eredmények: 1. Grün-Gold Tanzkreis, Leipzig; 2. Taurus Ezüsterék, Bp.; 3. Trnavai Táncklub, Csehszl.; 4. Zetor Tanecny Klub, Brno, Csehszl.; 5. Pataky István M. H. Táncklubja, Bp.; 6. HVDSZ Quick Táncklub, Bp.

Auer Pál

HÍREK HÍREK HÍREK HÍREK HÍREK HÍREK

A szekszárdi *Bartina* Néptáncegyüttes április első felében az NDK-ban vendégszerepelt, a felszabadulásunk 40. évfordulója alkalmából rendezett magyar kulturális napokon. Április végén Csehszlovákiába utazott a *zalaegerszegi KISZÖV* táncegyüttes, amelynek ez volt a harmincadik külföldi bemutatkozása. A *dunaújvárosi* Vasas Néptáncegyüttes május elején tizenkétnapos NSZK-beli turnét bonyolított le. A csoport a Reichlinghausenben rendezett fesztiválon vett részt, valamint egy táncművészeti konferencián Aachenben.

Március végén hetedszer rendezték meg Ökörítón a megyei diákokthoz és nevelőothozok diákcsoportjainak találkozóját, ahol a néptáncosok és népzeneészek mellett az idén a modern tánc és zene képviselői is bemutatkoztak.

Maguy Marin nálunk is járt világhírű együttese, a *Ballet Théâtre de L'arche* legújabb kreációjával, a „Hymen”-nel júliusban Olaszországban vendégszerepel. Barcelona után – ahol a „Babel Babel”-t játszották – Izraelbe utazik a társulat, hogy a „May B” c. produkciót adja elő.

Ejnye-bejnye! A Magyar Hírlap ápr. 13-i képes melléklete kétoldalas fotomontázst közöl Visszatekintés címmel, hogy izelítőt adjon a Magyar Újságírók Szövetségének a Néprajzi Múzeumban rendezett kiállításáról („40 év története a riportfotók tükrében”). Nos, az egyik kép hat, kendőt lobogató lányt mutat be „Szentpáli táncsoport (1947 körül)” aláírással. Úgy hisszük, itt nemigen lehet helye bármiféle vitának, hiszen nyilvánvaló, hogy *Szentpál Olga* táncosai szerepelnek a képen.

Terjedelmes híradást közöl a TANECNI LISTY 85/4. száma a legutóbbi, 9. *Havannai Nemzetközi Balettfesztiválról*. A lap főszerkesztője, Jana Hoškova beszámol a vendégegyüttesek fellépéséről, s így meg tudjuk, hogy pl. a kijevi, a San Francisco-i, a skót és a spanyol nemzeti társulatok képviseltették magukat, valamint a francia Ballet du Rhin társulata párizsi szolistákkal. A fesztivál újdonságaként azt is hírül adja, hogy ezúttal koreográfiai portréműsorokat rendeztek Havannában. A nézők így egy *Fokin-gálaestet* láthattak A szilfidék, a Petruska és A haldokló hatyú előadásával, majd egy *Balanchine-gálát* az Apolló, a Szerenád, valamint a Téma és variációk kubai előadásával. A francia társulat *Lifar-gálaestet* tartott, melyen a Szvit fehérben, A Phaedra és az Egy faun délutánja szerepelt. A rendezők egy *Romantikus gálaestet* is kialakítottak Taglioni, Perrot, Bournonville és mások műveinek részleteiből.

David Bintley-t, a Sadlers Wells Ballet fiatal szólótáncosát a társulat főkoreográfusává nevezték ki – huszonnyolc évesen.

ÚJ TÁNCKÖNYVEK. A francia L'Avant-Scene Ballet-Danse sorozat a közelmúltban két új könyvet is megjelentetett. Az egyik a nálunk is nagyra becsült Antonio Gades kötete *Le Flamenco* címmel, a másik pedig, a *Romeo et Juliette* összefoglaló áttekintést ad Shakespeare drámájának táncbeli áttételeiről. – A pedagógiai irodalom is gyarapodott a közelmúltban, mert egy olasz kiadó *Fare Danza* címmel kiadta a híres balettmester, Enrico Cecchetti „A klasszikus tánc elmélete és gyakorlata” c. művének újabb áttételét. Végül egy magyar vonatkozású könyvészeti hír: Lábán Rezső szülővárosában, Pozsonyban nemrég adták ki Lányi Ágoston kötetét a néptáncok táncjelírók rögzítéséről, *Labano-vo pismo v ludovom tanci* címmel.

Galina Ulanova a közelmúltban ünnepelte meg születése 75. évfordulóját. Ebből az alkalomból a moszkvai Nagyszínházban díszelőadást rendeztek, melyen a híres balerina és balettmester tanítványa, Nyina Szemizorova alakította A hatyúk táncában Odette szerepét.

A párizsi Opera évente kiosztott Nizinszkij-díját a idén *Patrick Dupond* kapta meg.

Balett és video. Mint ezt a nyugati lapokban olvasható hirdetések is tanúsíthatják, a balett betört a video-iparba, s már kazetában is megvásárolható egyes darabok felvétele. A londoni Royal Ballet budapesti vendégjátéka után nekünk, magyaroknak különösen érdekes, hogy legújabban a *Manon* kazettás felvétele is megjelent a piacon.

A csodálatos mandarin újabb hódítása. Bartók Béla örökérvényű zenéjét ismét színpadra vitték: ezúttal a Bielefeld-i Balett előadásában, melyhez Alain Christen és Jerzy Topolsky balett-táncosok és Wolfgang Geisendoerfer balettgizgató készített koreográfiát.

Április utolsó hetének végén negyedszer rendezett *pantomimtalálkozót* a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola. A hazai – miskolci, budapesti és debreceni – produkciók mellett nagy érdeklődés kísérte a lengyel és NDK-beli pantomimcsoportok fellépését.

Indián táncház Budapesten. Mint az Új Tükör máj. 26-i száma hírül adta, a *III. Indián napok* záró rendezvényeként a Belvárosi Művelődési és Ifjúsági házban New Jersey egyetemi tanára, Bill Powers táncházat rendezett, a fiatalság széles körű érdeklődésétől kísérve. Powers a napjainkra fennmaradt szíu indián táncokból rendezett bemutatót, s a résztvevők örömmel tanulmányozták a régi kör- és sortáncokat.

A svájci televízió Locarno-i *Polivideo* állomása új sorozatot indított tavasszal *A balerinák* címmel. A főszerepet az olasz baletteléled üdvöskéje, Carla Fracci alakítja, egyebek közt V. Vasziljev, P. Schaufuss, R. Cragun, M. Denard és Ch. Jude partnerségével. A sorozatban meg elevenednek a romantikus-klasszikus repertoár darabjai, miközben Th. Gautier és Gyagilev alakját a kitűnő színész, P. Ustinov mintázza meg.

Tévébalett. A Magyar Televízió Cserterics Ágnes rendezésében balettfilmlet készített Arany János *A bajusz* c. elbeszélő költeményéből. A produkció főbb szereplői: Pártay Lilla, Szőnyi Nóra, Metzger Márta és Dózsa Imre.

Társastánckultúránk fejleményei

A Magyar Táncművészek Szövetségének társastánc-pedagógus tagozata május 27-én tanácskozást rendezett a Fészek Művészklubban, hogy megvitassa társastánckultúránk jelenlegi helyzetét, s határozatokat hozzon a további fejlődés előmozdítására. A tagozati ülés előkészítésére Ásó István készített referátumot, „A társastánc- és versenytánc-tanítás a közművelődés jelenlegi helyzetében” címmel. Az alábbiakban a szerző hozzárulásával a referátumból közlünk kiemelt részleteket, elsősorban azokat, amelyek társastánc-kultúránk legfrissebb fejleményeit jelzik vagy összegezik. — Szerk.

A táncstanulás, a társastáncanfolyamok iránti kedv, érdeklődés fokozódott ifjúságunkban. A már-már korszerűtlennek kikiáltott, néhol devalválódott intézmény kezdi rangját visszanyerni.

Budapesten számos művelődési intézményben (Ady E., Budai Táncklub, Sz. F. M. H., Ifjú Gárda, M. O. M., Pataky, Postás), de a Táncintézői Munkaközösségekben is százak és százak tanulnak táncolni —, tanulva, szórakozva, kellemesen töltik szabadidejüket. A vidéken dolgozó társastáncpedagógusok sem panaszkodnak, sőt a TV-tánciskola érdeklődést fokozó eredményről tájékoztattak, noha e szakmában dicsekedni nem szokás.

Egy konkrét adatot megemlítek, mert ezt felelős közművelődési dolgozók adták. Bács-Kiskun megyében az 1983/84-es népművelési évadban hatezer (6000) fiatal járt tánciskolába. Tudom, hogy a megyéknek, megyei jogú városoknak múltjükből, jelenükből eredően mások az adottságaik, szokásaik, kötődésük egyes művészeti területekhez, és a társastáncpedagógusok területi szóródása sem egyenletes. Mégis, ha megyénként csak 2000 fiatal tanul évente társastáncot, az országosan több mint 40 000 fiatal, s ennyi bizonyosan tanul. Ez óriási szám, de nagy felelősséget is ró a társastáncpedagógusokra. Felelősségteljes feladat a fiatalok táncos indítása, magatartásának, izlésének befolyásolása, táncos orientálása.

A társastáncanfolyamok rendezésében tapasztalható fellendülés jelentős, mégis: az ifjúság, a közművelődés igényeihez, a szakemberellátottsághoz viszonyítva még messze áll a lehetőségek optimális kihasználásától.

A versenytánc-tanítás, a versenytánc-csoportok, klubok számánál tapasztalható a legjelentősebb emelkedés. Amíg 1983–84-ben a Népművelési Intézet 33 csoportot tartott nyilván, addig 1985 elején a tájékoztatás szerint 77 csoport tevékenykedik az országban:

Az E osztályban 165 pár, a D II. osztályban 102 pár, a D I. osztályban 75 pár, a C osztályban 76 pár, a B osztályban 15 pár, az A osztályban 14 pár, a Csúcs osztályban 6 pár van. Ez mintegy 500 pár, tehát országosan nagyjából 1000 versenytáncosunk működik.

Olyan társastánc-csoportnak, amely a működő 77 csoportból versenyzésen kívül rendszere-

sen, vagy alkalmilag csoportos koreográfiák bemutatására is vállalkozik, 21-et tekinthetünk. Csak társastánc-koreográfiák betanulásával, bemutatásával 8 csoport foglalkozik. Így társastánc-csoportjaink számát mintegy 30-ra tehetjük.

Az elmúlt két évben mintegy 400 gyermekkel 26 úttörő-csoport alakult, melyek a kiírás szerint a parkettkoreográfiákat a tánciskolai, a XX. századi társastáncok, magyar és más népek táncainak anyagából választhatják.

A kiírt szemle területi bemutatón 24 csoport vett részt. Adatainkból kitűnik, hogy — a versenytáncmozgalom erősödése ellenére is — az úttörő és KISZ-korosztályú társastánc-csoportok nagyobb táncos tömeget foglalkoztathatnak, mégpedig közösségi formában.

A Népművelési Intézet rendelkezésekre bocsátotta az 1984-es és 1985-ös versenyek jelentéseit (mind a 175-öt). És sehol egy adat, hogy a verseny mekkora és milyen összetételű közönség előtt zajlott le!

Ezek szerint az ágazat 25 éve nem dokumentálja, hogy hány néző előtt versenyzett? Tudom, hogy a közművelődés ezt megteszi, de a szakma? Mivel bizonyítja létjogosultságát, hogy „ennyi és ennyi nézőnek kellettem”? Milyen közművelődési tevékenység, ha figyelembe se vesszük azokat, akik kíváncsiak a produkciókra? Ezek szerint az egész csak a versenyzőkért, a versenyért van?

Végül szólni kívánok az Úttörő Szemlerend-szerben rejlő lehetőségekről.

Társastáncpedagógus generációk vágya volt, hogy „törvényesen” is, és ne csak baráti kapcsolatok útján juthassanak be az iskolába. Rendelet erre ugyan nem született, de véleményem szerint nem is szükséges.

Értsük meg, hogy most, de még hosszú időn át a társastánc-tanítás nem került a közoktatás elsőrendű feladatai közé. De az iskolák aajtaja nyitva áll! Az Úttörő Kulturális Szemle sarkig tárta több ezer általános iskola aajtáját. Be kell lépni rajta és az iskola vezetésének, tantestületének, úttörővezetőinek szellemi partnerévé válva meg kell kezdeni a csoportos pedagógiai munkát. Felelősséggel, táncos képzéssel és jó izléssel!

A tévéként megrendezett szemle több évre ad felkészülési időt a megmutatkozáshoz. Az úttörő években, csoportban technikailag jól felkészített, már jelentős mozgáskészségű gyermekekből válnak a jövő jó megjelenésű, magatartású felnőttei, de versenyzői is.

A lehetőség adva van, csak élni kell vele. Felelősséggel állítom, hogy fennállása óta a magyar társastánc-tanítás előtt még nem állott ilyen lehetőség. De ha ezt a jelenlegi társastáncpedagógus társadalmunk nem használja ki, elszalasztja, akkor az ágazat jövőjét, létét engedi ki a kezéből.

Egy mozgalom jövőjének súlya nyugszik a társastáncpedagógus társadalom vállán.

Ásó István

A huszadik Savaria Táncverseny

„Az utolsó húsz évben sok versenyen vettünk részt a világban. Magunk is sokat rendeztünk. Szombathelyt azonban aligha lehet túlszárnyalni” ... „A vendéglátás kedves volt. Az előadásokon telt ház fogadta a versenyzőket. Először jártam Európának ebben a kis országában, de az itteniek kedvessége, vendégszeretete, szervezése, a gyönyörű terem és a latin-amerikai táncverseny különösen nagy hatást tett rám.” – Az előbbi sorokat nem az 1985-ös, hanem az 1968-as Savaria Nemzetközi Táncversenyéről írták. Az első megállapítást Werner Graf, a drezdai pontozóbíró tette, a Der Tanz-, a másikat pedig Hilda Borrow angol vendég a Ballroom Dancing Times 1968 augusztusi számában. De azóta is évről évre hasonló levelek és lapok érkeznek a versenyek után Szombathelyre, s ez nem lebecsülendő elismerés a két évtizedről. S a búcsúzó külföldi vendégek az idén is a fentiek szellemében nyilatkoztak.

Magunk is csak elismerő szavakkal szólhatunk az idei jubileumi rendezvényről. A huszadik évfordulón húsz országból jött 29 páros mutatotta be tudását a műszaki berendezéseit és az akusztikát is javító munkálatok után a nagy rendezvényekre újra alkalmassá tett Művelődési és Sportházban. A versenyeket elismerésre méltó ügyszerezzettel és szakértelemmel ké-

sztette elő és vezette le az összeszokott népművelő gárda Babos Sándor igazgató irányításával. Hiányoltuk viszont Antal Imre szellemes, egyéni humorú és több nyelven is rögtönözni tudó műsorvezetését. Feladatát ugyan nagy igyekezettel és kedvesen, de némi döccenőkkel látta el Kertész Zsuzsa. (Íme, húsz év után is milyen hiány van nemzetközi versenyen jó versenyvezetőben!) Viszont a Farkas István vezette BM Határország Központi zenekara a huszadik alkalommal is biztos alapot nyújtott a táncosoknak. Bár a versenyek első számainál akadt még a tempókban némi egyezkednivaló, mire egy-egy táncban a döntőig jutottunk, a zenekar szinte együtt élt a táncosokkal. (Majd két évtizede kérdezik a táncosok: miért nem készülhet lemez ezzel a zenekarral? Nagy segítség lenne a magyar versenyekre való felkészülésben is.)

Művészi szempontból elsősorban a bemutatókra meghívott *Seitatsu* és *Fumiko Tamaki* hivatásos japán páros emelte igazán a jubileum fényét. Számomra ők jelentik minden eddigi verseny és bemutató csúcsteljesítményét. Interpretálásukban a férfi és nő kapcsolatának sokféle színét, árnyalatát ismerhettük meg szinte a japán fametszetek finomságaira emlékeztető módon. A Tamaki páros bebizonyította, hogy ezeknél a sportszem-

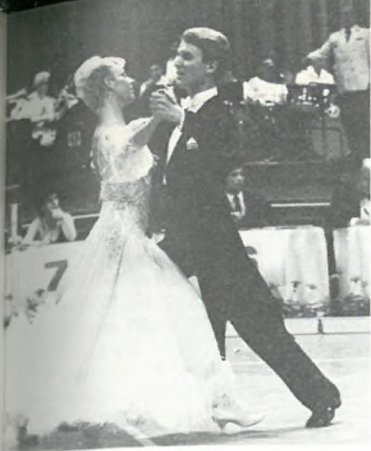
pontú, standardizálást elszenvedett társastáncoknál is felismerhetők az eredeti formai és hangulati stílusjegyek. Meggyőztek továbbá, hogy még napjainkban is a szép és kifejező mozgás lehet kizárólag a latin-amerikai táncok bemutatásának a célja, ezeket is lehet „emberszabásúan” táncolni. Végre nem csapkodó karokat, földhözvágott táncosnőt, megveszekedett módon nyargaló, dühödten toporzékoló férfit láttunk a parketten. Sőt nem is a bőven hulló flitterek és szállódos marabutollak meztelenítették tovább a hölgyet, hanem az emberi kapcsolatokat sokszínű, stílusos, e táncok karakteréhez tartozó – pantomimikus játékokkal teli – ábrázolásoknak lehettünk tanúi. Pedig náluk is voltak emelések, fél-emelések, kipoentírozott staccatók, gyors irányváltások, sőt spárgában való földreereszkedés is, de a tánc és stílusismeret mélyége, a technika fölényes tudása (nem fitogtatása, hanem alárendelése a kifejezésnek) valódi profi művészekhez méltóan mutatkozott meg. Szerintem ennek a táncágnak ez a művészi perspektívája, s így, ezen a fokon a táncművészet többi ágával azonos a létjogosultsága.

Még a bemutatóknál maradvál láthattuk a formációs világ bajnokság első hat helyezetteje között szereplő *linzi formációs csoport* bemutatóját is. Rosemarie Jakob kompozíciójában a szép terek, a pontos térformaváltások mintaszervek voltak. A koreográfia viszont szokatlan módon fejeződött be, s ezt a közönség megkéséssel reagálása is jelezte. A harsogó, katonás ritmusok a forték és fortissimók után akkor változtak pianóra, amikor már semmiféle párkapcsolat nem volt, csak a zárókép alakult ki két zsinóregyenes vonalban (a leányok a fiúknak háttal álltak). Dramaturgiailag ez a befejezés indokolatlanul tűnt.

A Savaria Táncklub a jubileum tiszteletére *Rimányiné Kiss Anikó* talán minden eddiginél jobb formációját mutatta be. A *Bécsi keringő* tiszta, jól áttekinthető, logikusan és látványosan építkező koreográ-

A standard nemzetközi bajnokság győztesei: angol, dán és írországi versenyzők a dobogón

Glenn Weiss
és Gillian Thickett
a standard versenyen

fia. A klub stílusos és hangulatos előadásában mutatósan bontakozott ki a tánc szépsége. Szerintem ezzel a számmal bátran benevezhetnének a formációs táncok európai bajnokságára. De ugyanez a koreográfiai érettség jellemzi Rimányiné koreográfiáit a Magyar László Uttörőház gyermekcsoportjával bemutatott Polka és Jive formációkban is. Ezeknek az értékét fokozza, hogy a pedagógiai szempontokat jól egyeztetni a szakmai, műfaji követelményekkel. Elismeréssel kell szólnunk Rimányiné modern pas de deux-jéről, melyet Paál László és Rimányi Judit mutatott be. A koreográfus jól használta ki a páros magasabb fokú technikai tudását, a táncosnő kifejezőképességét, így a zenével jól harmonizáló kettős mind látványban, mind tartalomban minden eddigi bemutatójánál többet adott.

Némi homlokráncolással néztünk viszont a valóban tehetséges, de vitatható pedagógiai úton képzett 15 éves dán ifjúsági bajnokpáros: Jens Henriksen és Bettine Bennett standard és latin-amerikai versenytáncokból álló bemutatószámaira. Technikai pontosságuk elismerő tapsra készítetett, de a pedagógus tiltakozik bennem. Azok a manírok, amelyek e táncok partnerkapcsolatában a felnőtt emberek természetes szerelmi, sőt szexuális gesztusrendszerét jelentik, a gyermekek naturalista reprodukálásában viszolygást keltenek. Remélem, a magyar pedagógusok nem ezt tartják kö-

vetendő példának az utánpótlás nevelésében.

A nemzetközi versenymezőnyben a jubileumhoz méltóan több élvonalbeli páros biztosította, hogy a közönség ne csupán kiválóan képzett táncosokat, hanem előadói egyéniségeket is láthasson. Ízelítőt kaptunk a versenytánc sportszerű, precíz, de még a kissé hűvös magatartású interpretálásában is megragadó angol iskolából a tavalyi standard világbajnok páros: Glenn Weiss és Gillian Thickett versenyszámai révén. (A világbajnokságon Dánia, Szombathelyen Anglia és Dánia színeiben vettek részt.) Különösen angol keringőjük kristálytisztasága, nyugodt, áradó előadásmódja ragadott meg, és muzikalitásuk minden táncban. Az angol stílus győzelmét hozta immár sokkal életvidámabban, sőt néha pajkos színekkel a második helyezett Paul Holmes és Kate Fischer (Anglia), valamint a harmadik helyezett Andrew Sinkinson és Lorraine Barry (Írország) kettősének versenyprogramja is. Sodró lendület, magabiztos tudás jellemezte a negyedik hely NSZK-kettősét: Jörg-Peter Höick és Margit Ruppert, valamint az ötödik helyezett NDK-páros: Jens és Kerstin Jörgens táncát is. A közönség kedvence, a Wim és Els Gevaert belga táncospár a hatodik helyet kétségtelen táncudásán kívül vonzó egyéniségének is köszönhetette.

A latin-amerikai táncoknál az utóbbi Savaria versenyek egyik kedvence: az angliai Ke-

vin Lee és Susan Cliff állhatott ismét a dobogó legfelső fokára. De szorosan mögöttük zárkózott fel az ír és a belga kettős mind a pontozóbírók, mind a közönség megítélése szerint. Az utóbbi két páros sikerét abban látom, hogy táncuk számunka „európaibb” stílust képvisel, mint az első helyre került versenyzők elkápráztató, akrobatikus elemekkel teli, s időnként már-már showjellegű, egzotikus programja. (Fokozza ezt a benyomást az, hogy a férfitáncos taiwani, a hölgy pedig szintén délkelet-ázsiai származású.) Negyedik helyen végzett az ausztrál Peter Andersen és Karen Rufus. A Jörgens páros az ötödik lett, pedig kezdetül fogva felhívta magára a figyelmet. Nem sokkal maradt el a „nagyoktól” a fiatal, fúrge, jól megszóló szovjet Melnyikov-Szolomatina táncospár. Technikájuk sejteti, hogy jó balettalapozást kapnak. Ebben a kategóriában szép jövőt jósol nekik temperamentumuk, s azon belül a sajtós előadásmód, melyet talán fickós huncutságnak, illetve kislányos pajkosságnak nevezhetnénk.

Egyébként tapasztaltuk, hogy több országban (Csehszlovákia, Jugoszlávia, Lengyelország, Finnország) mostanában zajlik le a nagy nemzedékváltás. S ezzel máris a hazai vizekre evezünk. Nálunk az első jelentős nemzedékváltás már korábban bekövetkezett, s előbb-utóbb várható a következő is. Sajnos, az utánpótlást sem mennyiségben, sem minőségben nem látom

A magyar standard bajnokság győztesei

megnyugtatónak. Mert míg pl. Finnországban 1984-ben az új bajnokpáros 41 párral vívott verseny alapján került fel a dobogó felső fokára, nálunk ezen a szinten évek óta 8–10 párnál több nem állhat rajthoz. Az idén ugyan tizenegy pár nevezett be, de ha réálsan nézem a mezőnyt, szinte csak három párosunkat küldhetjük nyugodtan mindkét kategóriában a nemzetközi versenyekre. Ezek: az abszolút győztes, s így az idei magyar bajnokpár, Óze László és Pálinkó Lujza, továbbá a standardban harmadik, a latinban második helyezett Paál László és Rimányi Judit, valamint a standardban második, a latinban negyedik helyen végzett Palánka László és Zsiliák Zsuzsa. Biztatónak látom még a fegyelmezett, de még nem minden táncban egyenletes teljesítményű dr. Takács János és Ács Gabriella előadói kvalitásait. Megérdemelték mindkét ágban az ötödik helyet. A többi párnál inkább egy-két táncban érzetem, láttam, hogy a számukra készült koreográfia is jó, s a felkészülés is kielégítő volt ahhoz, hogy beértek formájukat mutassák. Ilyenkor megcsillannak az előadói erények, az egységesség is. Ezt láttam a Becz házaspárnál, a Kass Zoltán–Füziné Baranya Éva, valamint a Szollár András–Dudás Henriett kettősöknél. A versenyeik azonban nem egy-két, hanem tíz-tizenegy táncból állnak!

Mivel ez a cikk elsősorban egy jubileumi nemzetközi versenyről hívatott beszámolni – amelynek bizony kicsiny és nem a legmagasabb színvonalú része volt a magyar bajnokság –, csupán néhány problémát vetek fel. Amennyiben pl. fontosnak tartjuk, hogy a versenytánc az alacsonyabb osztályokban tömeges formájában jó táncalapot, közösségi szellemet, előadói gyakorlatot nyújtson művelőinek, arról is gondoskodnunk kell, hogy a felsőbb osztályba lépve szintén megkapják mindazt a segítséget, mely a csúcscig repítheti őket. Mielőbb ki kell alakítani azt a formát, hogy a legtehetségesebbek képességeik kibontakozásában a legjobb személyi, oktatási és tárgyi (főleg megfelelő termet és

gyakorlási időt) segítséget is megkaphassák. Ezt korántsem kell úgy értelmezni, hogy a saját kollektívából kiválva készülnek fel, hiszen az eredmények a közösséget is lendítik, de mint minden szolisztikus versenyre való felkészülés, ez is más igényel, mint a csoportos munka. Ezeket a körülményeket és munkafeltételeket még csak néhány táncklubnál igyekeztek megteremteni, s ott az eredmények igazolják is az erőfeszítést. Az egész hazai mozgalom számára ez természetesen kevés, így nem lehet a csúcstra jutni. Tudjuk, hogy a hegy közepéig kitaposottabbak az utak, s éppen a végső cél előtti egy-egy méterhez kell annyi erő, mint korábban több kilométerhez. De csak az jut fel a csúcusra, akinek van ereje ehhez az elképzelt-séghez is.

Lelkesítő azonban, hogy Szombathely évek óta nem csupán a hazai versenytáncélet legrangosabb versenyét rendezi meg, nem csupán saját hírért-nevét gazdagítja egy látványos programmal, hanem segítséget is ad ehhez az úthoz. 1982 óta a neves angol mesternő: Carole Smythe tart az oktatók és a versenytáncosok részére olyan szakmai továbbképzést, amely nélkül itthon, a magunk erejéből már nem tudnánk előbbrejutni.

Kár, hogy az idei, magas színvonalú verseny és bemutatás hírére e sorokon kívül talán csak néhány külföldi szaklap cikke őrzi meg az utókornak. Korunk nagy hatásfokú apparátusa, a televízió ugyanis most távolmaradt. Sajnálatos, mert a nézők milliói olyan nemes és szép szórakoztató műsorral lettek szegényebbek, amelyet – ismerve a közelmúlt hasonló hazai rendezvényeit – nem vehettek filmszalagra. Nem ártana e téren is konzultálni a szakemberekkel, hogy melyik rendezvénynek milyen a fajsúlya, illetve művészi és nevelő értéke.

Jubileumról lévén szó, hadd búcsúzzunk merészebben, mint eddig: ne csupán a következő évben, de a harmincadik rendezvényen is lássuk a magyar párokat, mégpedig a nemzetközi mezőnyben, s a dobogó valamelyik fokán!

Kaposi Edit

Június 3–7-ig, immár hagyományosan a nemzetközi verseny után került sor a Carole Smythe által vezetett továbbképzőre. A magyar pedagógusok és a magasabb osztályú versenyzők közül negyvenheten figyelték a mesternő által kifogásolt hibákat, a javasolt megfelelő alapokat, és néhány újabb ügyes kombinációt. Közben nem kisebb személy, mint Bobby Short – a társastánc angolai fellegvárának „atyamestere” – kísérelte figyelemmel a szombathelyi fejleményeket.

A rendezőkön semmi sem múlt. Napi kétszer három órában gyakorolhattunk a felújított, szép Sportházban. Megfelelő elhelyezést kaptunk az A. T. I. vendégszobáiban, két perc távolságra a tanítás helyszínétől; a közös színházlátogatás mellett videoprogramban tájékozódunk a tavalyi profi versenyekről; az utolsó napi összefoglalón szabad filmmezési lehetőség is adódott.

Dancs Jánosnének mindenkihez volt egy kedves mosolya, mindenben azonnal segített, percek alatt elintézte, hogy az újonnan tanult anyagot mindenki megkapja sokszorosítva. A résztvevők nagy csokor virággal köszönték meg „népművelői elképzelt-ségét”.

Carole Smythe a versenyt néhány szóval értékelve elmondta, hogy a magyaroknál még mindig probléma a helyes irányok betartása, s emiatt sok volt az összeütközés; egyáltalán túl nagy erővel táncolnak nálunk. Az alapok ugyan javultak, de pl. a slow-foxtot gyors quick-stepként táncolják! A quickstep összeállításokat túl nehéznek találta. A térd és boka munkája javult, ennek ellenére a párok „dolgoznak”, viaskodnak. Ellenpéldaként felhozta a standard világba-jnok, illetve a későbbi 3. helyezett lendületét, egyszerűsége törekvésűt, térbesztását. Felhívta a figyelmet, hogy párosaink a standardban krónikusan átcsúsznak egymás középső testvonalan, ahelyett, hogy betartanák a jobbra féltéstnyi eltolódást. A hölgyek sarokforgásánál a súlyt lassan kell átvinni, a forgás lapos, mert a térdeknek enyhén hajlítva kell maradniuk.

SAVARIA továbbképző '85

Várhegyi Istvánné, a latin bajnok Susanne Cliff és Carole Smithe mesternő konzultál

A továbbképző résztvevői (Czika László felvételei)

Megfigyelte továbbá, hogy túl rövidek a koreográfiák a terem rövid oldalán. Azt a tanácsot adta, hogy ha kicsi a terem, a párosok a rövid oldal anyagát is a hosszún gyakorolják. Ugyelni kell a slow-fox, quick-step táncoknál, hogy a testoldal nyújtása ne vezessen tört sway-hez. A slow ritmikájával külön foglalkozott, hogy ti. nem szabad „megszaggatni”, lévén legato tánc. Ezt az angol keringőre is vonatkoztatta, ahol a felesleges fejforgatások sokszor még a partnerviszonyt is megbolygatják, ugyanúgy a túlfordulások is.

A latin-amerikai táncoknál sokat időzött a cha-cha megfelelő alapozásánál, a lábfők kiforgatásánál, valamint a súly- és a szabaddal súlyviszonyá-

nál (75–25%). Fontos az ún. „passzív” láb szerepe: a standard táncoknál a tovagördülés, a latinoknál pedig a visszafeszítés, támasztás szolgálatában.

A karjukat nagyon kivágyják a magyarok – mondta –, pedig ettől a figurák nem válnak szebbé. A szamba nagyon „ugrál”. Hogy megfelelően lehessen előadni, szükséges a test középső részének felhúzása az „és”-re, majd leengedése a számolásra. Kiforgatott lábfőkkel, hátul nyújtott láb-szárral, elől hajlított térdekkel kell táncolni, miközben a vállak nyugton maradnak; így valóban „nyüzgő” mozgás látszik, ugrálás nélkül! A volta lépés alatt a csipő szinte kört ír le, a haladás irányával ellenté-

A mesternő és Felczán Béla tangótáncol

tesen dolgozik, hátra kezdve, de csak enyhén, nem vadul, mert akkor hula-hopp lesz belőle!

A tangóban a legfontosabb a térdek egymás felé tendálása, valamint a lábfők belső élen vezetése. A nyitáskor a két láb egy irányba mutat, tulajdonképpen a csipő nyit.

A rumba stílusában kissé a cha-cha felé közelít, semmiképp nem legato, persze nem is staccato, talán: non legato a stílusa. Ez a láb és a láb erős nyújtásából adódik, az alaplépések harmadik fázisa mindig diagonál, soha „pontosan oldalt”. A lábakat a talajon „nyomva” kell tartani, nem kell hosszan lépni, a sarkat hamar kell letenni.

A jive kapcsán mondta el a mesternő, hogy az alaplépés jó stílusát a magyarok sajnos csak az összeállítás elején mutatják meg, később nem figyelnek rá, ezért elsikkad.

A nyolc foglalkozáson végül angol keringő, tangó, slow, quick, szamba, cha-cha és egy nyúlfarknyi, de annál nehezebb rumba összeállítást tanultunk, valamint alapokat és technikát.

A végére sajnálatosan félre fogyatkozott társaság már a helyszínen jelezte jövő évi elképzeléseit az oktatóknak, mégpedig írásban. A mesternő ugyanis jövőre szintén dolgozik velünk.

— Auer —

TÁNCVIZSGÁK ITT ÉS OTT

A pécsi művészeti szakközépiskolában

A június a balettvizsgák hónapja. Ilyenkor Pesten és vidéken egymást követik a bemutatók, amelyek tájékoztatnak a hivatásos és amatőr táncosképzés eredményeiről. Évek munkája egyetlen lehetőségbe sűrítve azonban nem mindig ad hiteles képet, és az sem mindegy, hogy színpadi vagy próbatermi vizsgáról van szó. Az előbbinél a színházi élmény kap hangsúlyt, az utóbbinál viszont a technikai felkészültség kerül előtérbe.

A pécsi művészeti szakközépiskola tánctagozatának sajnos csak színpadi vizsgálódását láthattam június 2-án a Nemzeti Színházban. A négyéves középiskolai képzés feladata, hogy általános táncos és előadói ismeretekkel rendelkező kartancosokat neveljen. Ez a célkitűzés a műsorösszeállításból is kitűnt. Mindjárt az első részben – táncosokról lévén szó, a néző számára kissé szokatlanul – a tíz végzős lány prózai darabbal lépett a nem túl népes, többnyire rokonokból, ismerősökből álló közönség elé. Örökény István *Zsongori* című darabját Bánki Gábor, a színész-mesterség tantárgy oktatója rendezte. Az író 1975-ben készítette Molière Fösvényét feldolgozó, de erősen az 50-es évek politikai-társadalmi viszonyaira aktualizált játékát, amely – úgy éreztem – egyáltalán nem illt a gyerekek lelkivilágához. Igyekeztük ellenére (bár a szövegmondást elég sok nyelvbottlás zavarta) nem tudtuk, nem is tudhattak azonosulni a darab mondani-valójával, és az Örökényre jellemző szatirikus hangvételt az egészében iskolás előadásmóddal mesterkéltnek hatott. A színészi bemutatkozás egyetlen előnye, hogy egyéni teljesítményekre adott lehetőséget, bár ennek a célnak jobban megfelel, ha a növendékek korához, gondolatvilágához jobban illő darabot választanak. Minthogy neveket nem közöltek, csak a szerep szerint lehet megemlékezni két job-

ban sikerült alakításról, a Savanyú elvtársnőt, és a mozdonyyári munkásnőt, Gizit megszemélyesítő növendékek teljesítményéről.

A második részben két nagyobb formátumú tánckompozíció szerepelt. Az első Györgyfalvy Katalin *Bújócskája*, amelyet a végzősökon kívül a harmadik osztály három fiú növendéke adott elő. A mű nagy falatnak bizonyult, lényegét a gyerekek csak külsőségekben tudták megragadni. A kezek közül-mögül kivillanó arcok színtelenek maradtak, csak a monoton bokázás érvényesült. Különösen a fiúrészek szenvedtek csorbát; úgy tűnt, nemcsak előadásmódban, hanem tartalmilag is. A zenei tagozat hallgatóinak közreműködése ellenben példát mutatott.

Bach *F-moll zongoraver-senyének* koreográfiájában Eck Imre nemcsak az egyöntetű, konvencionális formájú tömegmozgásban (ismét a tíz végzős lány adta elő), hanem a színpadi tér ötletlen felhasználásával, és a fekete egyenruhával is sematizálta a látványt. Élénkebb színeket csak néhány villanásnyi, jellegzetesen ecki mozdulat hozott, de a színpadi látvány egészében – leginkább az egymáshoz igazodást figyelő előadásmód miatt – inkább tor-naünnepélyszerű hangulatot árasztott.

A harmadik rész jobbra

Nyolc év terméséből

A dunajvárosi balettiskolában a június eleji napokat nemcsak az év végi záróvizsgák különböztették meg a többitől. Az alapfokú táncoktatás „ösházájában” az idén végeztek azok a növendékek, akik az iskola alapításakor kezdték tanulmányaikat. A mostani vizsga tehát nyolc év metodikai-pedagógiai tapasztalatait sűrítette össze.

Magam a IV. V. VI. VII. évfolyam vizsgájáról számolhat-

néptáncokból állt, melyekben az alsóbb osztályok is bemutatkozásához jutottak. A végzősöktől a kissé vérszegény előadású *Sárközi táncok* szebb testtartástól és több mosolygós arctól hitelesebb, élettelibb lehetett volna. Az elsősök *Bolgar tánc*a iskolássága ellenére is üdőbbnek tűnt, a másodikosok *Háromugrása* pedig pontos lábtechnikája miatt érdemelt elismerést. Három másodikos fiú *Kalapos tánc*a szerzte a legnagyobb élményt stílusztatásával, elfogulatlan előadásmódjával.

A műsor utolsó két száma bizonyította, hogy mihelyt a növendékek otthonosabb stílusban mozoghatnak, egyéni feladatokat kapnak, mindjárt szélesebb, jobban átélte teljesítményre képesek. A klasszikus zenedarabok diszkó változataira készült koreográfia, Rucek Yvett munkája – a zenei megoldást követve – klasszikus balettelemek diszkóított variációból épült fel. A mini-szólók füzére végre életet lehel a színpadra, akár csak a *Hair* című musicalből vett morzsányi részletben (Takács Marina koreográfiája), ahol a lányok ismét vidáman, temperamentumosan „rázhatták” színes trikóikat, lábmelegítőiket.

A vizsgálódás láttán néhez egyértelmű véleményt kialakítani *Uhrík* Dóra végzős osztályának felkészültségéről. Mindenestre a szerencsésebben kiválasztott vizsgadarabok jobban szolgálhatták volna a bemutató sikerét.

Major Rita

nék be részletesebben, ám talán épp a jubileum okán fontosabbnak találtam az eseményt színező hangulatot. Hadd idézzem föl!

A régi segítőtársak maig szívügyüknek érzik a táncoktatást. Az a riport is erről tanúsított, melynek véletlenül szem- és fülnéje lettem: a MAFILM stábjába készítette Székely Istvánnal, a dunajvárosi Állami Zeneiskola igazgatójával. A riportalany „Wün-

Zászlós gyakorlat
a dunaiújvárosi iskolában

Kis allegro a rúdnál (Rozsnyai Zoltán felvételei)

Gyakorlat karikával

schék"-ről beszélt, azaz arról, hogy Tomcsányi Éva és Wünsch László pedagógiai elkötelezettsége hogyan változtatta meg a város kulturális arculatát, hogy az elmúlt években hány gyerek tanult a balettiskolában, de arról is szólt, miként haladtak fokról fokra a lehetőségek megteremtésében. Szavait már nem tudom pontosan idézni, de arra nagyon is emlékszem, hogy büszke volt! S ez nekem is jól esett. Mert az igényes táncpedagógiát nemigen találjuk meg a népművelés nagyágyú között, ezért általában csak ott

áldoznak rá, ahol a fantázia, tudás és a tenniakarás találkozik. Amit Dunaiújvárosban látam, erről a ritka randevúról

Békásmegyeri prücsök

A színházi évad és a tanév végén a szerkesztőség özönével kapja a meghívókat, hogy „itt és ott ezt és azt lehet végre látni”, s a munkatársakkal alig rendelkező szerkesztő kíméletlen szelektálásra kényszerül: ki menjen és hova tudósítsa? Szókas szerint persze a felelős szerkesztőnek marad a

tájékoztató. A balettoktatás célja szerencsére a város kulturális vezetőiben is igen hatékony visszhangra talált. A bölcs tervezés és a kitartó munka eredményeként az iskola mára imponálóan egységes képet mutat, éppen a kis táncosok tudásával és megjelenésével.

A csoportok más és más színű trikóban, „munkafrizúrával” vonultak a rúdhoz. A gyerekek később is fegyelmezetten és komolyan tették dolgukat, miközben a gyakorlatok a szokásos rendben követték egymást. Ilyesmik jutottak eszembe: nyilván a tudatosság a dunaiújvárosi iskola legfontosabb követelménye, s metodikája a kombinációra, a mozdulatok logikus rendjére épül, ezért a pliéttől az utolsó gyakorlatig mindennek megvan a saját helye. Az önállóság a közös munkában is kamatozik, hiszen a mozdulatsorokat gyakran kánonban mutatják be. Így még a vizsgagyakorlatok is apró kompozíciókká válnak, a gyerekek pedig láthatóan élvezik a feladatukat.

Nem feledkezhetünk meg a zongorakísérőről sem. Fegyelmezetten, sőt olykor inspiratíván játszottak. A balettiskolának talán némi előnye az is, hogy zeneiskolai tanszakként működik, mert így házon belül enyhíthet zongorista gondjain.

Fel sem tudnám sorolni, hányan bábáskodtak a balettvizsga sikeréért vagy inkább az iskoláért. Amíg a próbaterem piciny nézőterén ültem, úgy éreztem: aznap Dunaiújvárosban a balettvizsga a legfontosabb esemény!

— Péter —

sepregetés, ám senki ne érezzen ezekben a sorokban bármiféle dohogást. Mert csakugyan érdekelt, hogy Budapest — pontosabban Buda — északi határvonalán mit lehet produkálni balettpedagógiában egy új lakótelep környezetében.

A kellő bolyongás után tehát

megtaláltam jún. 6-án délután a Medgyessy Ferenc úti 2. sz. ált. iskola tornatermém, ahol Baross Natália harmincegy apróságot „abrikolt” a vizsgán, miközben szilárd tekintetű és csokrokat szorongató apák, valamint elérzékenyülésre kész nagymamák kucorogtak a terem végében. Nyilvánvaló, hogy csemetéik győzelmét kívánták látni, de szerencsére minden talokadástól mentesen, mint ahogy az öt-kilenc éves gyerekek sem nárcisztikus magatartással, hanem a stúdiumnak kijáró önfegyelmel vettek részt a vizsgán.

Baross Natália pedig sorra vette a rúdgyakorlatokat és az apró játékos táncokat, s igen nagy örömmel telt benne, hogy csupán a fegyelem, ám nem a terror légköre uralkodott a vizsgán. Nevetséges? Nem bánon. Mert a tánczos vezetőt út csupán dresszúrával nem kaulozolhat igazán Terpszikhóréhoz. A békásmegyeri prücskők tehát odaadón teljesíteték feladatukat, miközben – bevallom – a gyakorlatokat indító preparációk még slendriánul sikerültek. Mégis.

Valójában azt kutattam, hogy a disziplína és a táncöröm hogyan párosul ezen a tanfolyamon vagy iskolában. Tamáskodva távoztam, de nem kedvetlenül. Hiszen azt kellett látni, hogy a gyerekek (egyébként mind lányok) rendíthetetlen szorgalommal végeztek rúdgyakorlataikat, majd a földön fekvé is szorgosan edzették hasizmusukat, hogy végül leróják feladatukat az apró koreográfiákban. Igen, ezen a ponton szívesebben láttam volna egy kevés felszabadultabb táncörömöt a fegyelem helyett. Csak roppant nehéz elbírálni, hogy mióta a gyerekek tanulnak, mennyire vannak már akkumulálódva táncismerettel, hiszen ez a feltöltődés adhatja igazán az önefedt táncolás alapját. A spárgák, a majdnem égig nyújtott lábak már igazolják az elmúlt tanév munkáját. Hiszem tehát, hogy ezen a téren is biztató perspektívák állnak a fiókmetropolissá nőtt városrészes aprósági előtt.

Békásmegyeri prücskők: jövőre még bátrabban ciripeljétek!

M. L.

Buongiorno, Signore!

BESZÉLGETÉS KRÁMER GYÖRGGYEL

Négy és fél évig volt a Győri Balett tagja, de koreográfusi terveit nem tudta eléggé megvalósítani, ezért megvált az együttestől és azóta önálló koreográfusként dolgozik.

Kevesen kezdtek nála korábban koreografálással foglalkozni. Hetedik évfolyamos korukban megalakították a Balett Intézet KISZ-szervezetében a Koreográfiai Stúdiót, ahol a növendékek kipróbálhatták alkotó kedvüket. Akkori első munkája – Monteverdi: *Tankréd és Klorinda párviadala* – több nyilvános előadást is megért, az Intézet történetében pedig először fordult elő, hogy egy növendék saját koreográfiáját táncolta a vizsgaelőadáson, Schönberg: *Varsói menekült-jét*, mely sokak számára emlékezetes maradt. Még az intézeti évek alatt született a *Pygmalion* is, melyet a Győri Balett az első évadban másorra tűzött, és amely az 1980-as párizsi, pontosabban Bagnolet-i koreográfusversenyen 4. helyezést ért el.

A második évadban még egy Krámer-koreográfia szerepelt a Győri Balett műsorán *Sírvers* címmel, a „Nyugtalan látomások” című balett egyik részeként. Ezután hosszú szünet következett, mert bár meghívásokat kapott, az együttes intenzív munkája miatt ezeket nem tudta elvállalni. Miután pedig eljött a társulattól, a Lausanne-i balettversenyre készített néhány kisebb darabot, azonban első komolyabb színházi munkája nem balett, hanem musical volt, a *West side story*, melyet a Szegedi Nemzeti Színház januárban mutatott be Sándor János rendezésében.

– *Nem sok kritika jelent meg erről az előadásról. Mi lyennek látszik utólag?*

– Nagy lendülettel kezdtem munkámhoz, de sajnos a vidéki előadások egy idő után szét-esnek. Felajánlottam, hogy tíz előadásoként leutazom karbantartó próbát tartani, de nem tartanak rá igényt, vagy nincs rá módjuk. Így viszont

nem nagyon érdemes csinálni, mert a nevem jövőre is kint lesz a plakáton, és a darab már régen nem hasonlít az eredetihez.

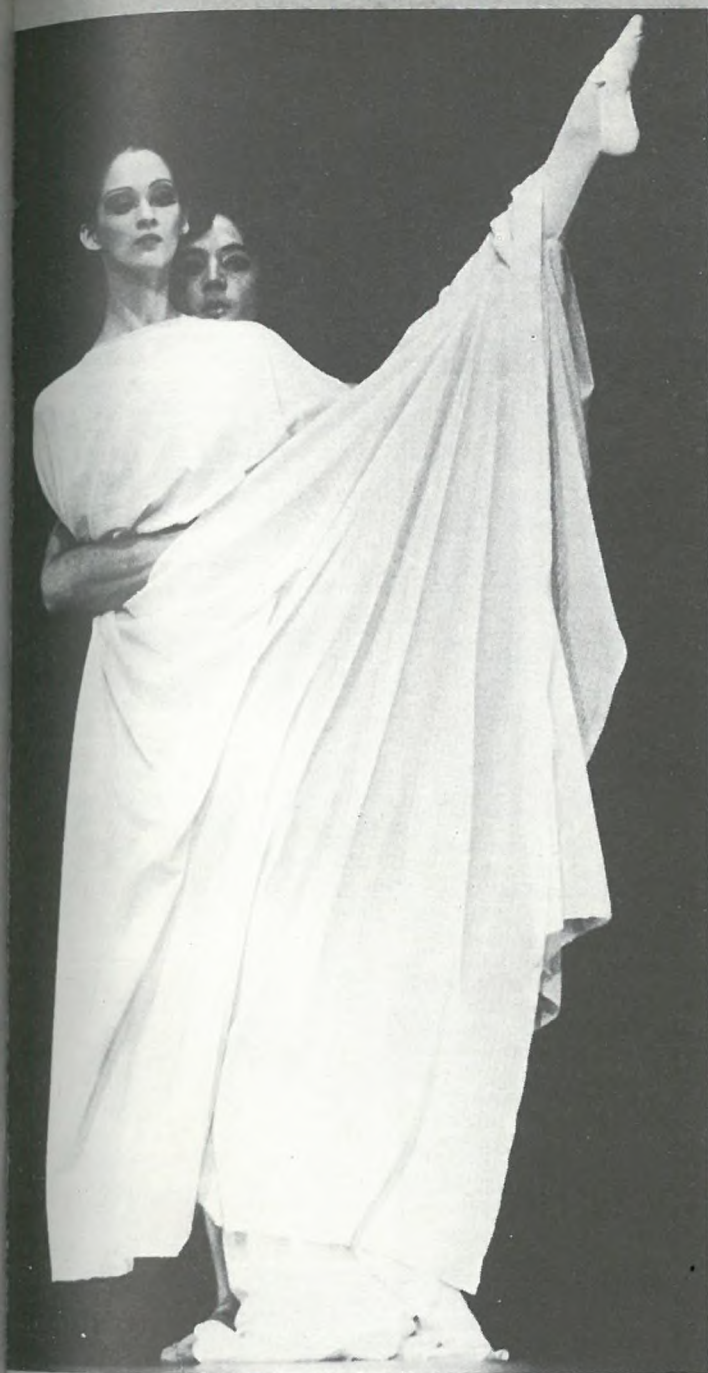
– *Második nagyobb munkája szintén musical (vagy sajátos műfaji meghatározás szerint: poperett). A Bábjátékos a Rock Színház egyik legjobban sikerült darabja. Miért vállalta ezt a kevésbé ismert műfajt?*

– Egy dolog izgatott benne, a „bábúság”, a bábuk mozgása. Nagyon sokat tanultam Katona Imrétől, aki a darabot rendezte. Könnyű volt vele dolgozni, határozott koncepciója miatt.

Az első Krámer balett-est bemutatóját április 9-én rendezték meg a Fővárosi Operettszínházban. A Pécsi Balett előadásában két táncjátékot láthatunk. Az első rész *Az ellopott legyező* címmel Fábri Péter japán „stílusú” meséje nyomán készült. Dramaturgiája ugyan nincs igazán megoldva, mégis érződik a befektetett, elmélyült koreográfusi munka, melynek fontos része volt a keleti színjátszás tanulmányozása. A darab pozitívumai közül főleg atmoszférateremtő erejét kell kiemelni. A második rész Berlioz: *Fantasztikus szimfóniájának* három tételére – a *Buongiorno Signore!* című balett – Dante szellemét és korát idézi víziószzerűen. A túldimenzionált díszlet-elemek attraktivitásával kitűnően alátámasztják a darab gondolatosságát. Ez a mű két és fél éve készült, így eléggé érződik a mester, Markó Iván hatása. Mégis fontos állomás a fiatal koreográfus eddigi munkáiban.

– *Hogyan érezte magát a három teljesen különböző társulatnál?*

– Nem jól! Olyan maximalista embernél tanultam ezt a szakmát, és olyan maximalista együttesben dolgoztam több mint négy évig, hogy nem találkoztam hasonlóval az országban. A győri munkamorál

*Pygmalion – Király Melinda és Szabó Elemér, 1982.
(Benkő Imre MTI Fotó)*

egy művészeti együttesre sem jellemző. Emiatt mind a három helyen keserűen dolgoztam. Több energiával jóval kevesebbet teljesítettünk, mint amit

jobb hozzáállással lehetett volna. Ez nem csupán lelkesedés, hanem becsületesség, emberség, fegyelmezettség kérdése. A legjobbak is csak

képességük negyven százalékán teljesítenek, míg a győriek nyolcvan-kilencven százalékán tudnak folyamatosan teljesíteni, ami persze iszonyú kemény munka, de megéri.

– *Jelenleg min dolgozik?*

– Most fejeztük be a Víg-színházban *A láthatatlan légió* című darabot, melynek színész-mozgását csináltam Pintér Tamással felesben. Utószезoni bemutatója után a Marton László által rendezett előadás ősztől kerül ismét műsorra. Borzasztó érdekes volt végigülni a próbákat, hogy hogyan dolgoznak egy prózai színházban. A színész nagyon szeretni való „emberfajta”, sok mindenben hasonlít a táncoshoz, fegyelmezettsége azonban nem olyan, mint a mi műfajunkban, hiszen minket kezdettől fogva erre nevelnek.

– *Nemcsak színpadon, hanem filmen is kipróbálhatta önmagát.*

– Írtam és koreografáltam egy harminc perces táncfilmet Pilinszky János emlékére *Ütszéli isten* címmel, melyet Fodor Ágnes rendezett a Televízió Ifjaltal Művészek Stúdiójában.

– *Többek között azzal az elhatározással jött el Győrből, hogy egy nyolc-tíz táncosból álló balett-együttest szervez. Hol tart most az ügy?*

– Valóban szeretnék egy együttest, de úgy látszik, nincs rá szükség. Végigjártam rengeteg helyet, lehetőséget, de nem kell senkinek, illetve ahol kellene, ott nincs rá pénz. Mivel tudtam, hogy ilyen gazdasági helyzetben nem várhatunk nagy összegű támogatást, megpróbáltam olyan variációt kidolgozni, amely nem kerül sokba, azonban a miniszteriumtól ezt a keveset sem kaptuk meg. Lett volna még egy lehetőség, hogy egy állami cég vállalta volna az együttest, de nincs rá pénz. Tehát anyagi támogatást senki nem tud adni. Lehet, hogy igazán csak nekem fontos ennek a kisegyüttesnek a létrehozása. Pedig elég jó kis csapat ígérkezett, csak nem lehet a táncosokat évekig hitegetni, mivel igen rövid a pályá. A Győri Balett szervezésének csodálatos emlékei alapján nem gondoltam, hogy ez ilyen nehéz lesz.

Nagy Ildikó

Roland Petit Nyugat-Berlinben. Régi dolog, hogy a németek évtizedek óta nem szívesen fogadnak francia táncművészeket, s a franciák sem siettek, hogy német koreográfusokat fogadjanak. Lehet, hogy most az egyik oldalról megtört a jég? A Berliner Morgenpost jún. 2-i tudósítása legalábbis ilyesmit sejtet, amikor közli, hogy Marseille elismert balettfőnöke *A két angyal* címmel betanítja művét a Ny.-berlini Operaházban. A hír azért is érdekes, mert a társulat korábbi balettfőnöke, Valerij Panov távozott a városból, s már ebben az évben a belgiumi Antwerpen társulatának élén munkálkodik.

Már hírt adtunk róla az elmúlt évben, hogy lapunk állandó fotós munkatársa, *Mezey Béla* is megünnepelte operaházi tagságának 30. évfordulóját, s átvette a színház emléklakettjét. Most megkésve, de örömmel emlékezünk meg az eseményről Frigyesi Tibor felvételével, melyen az ünnepelt *A fából faragott királyfi* előadása után látható, Szőnyi Nóra és Mihály András, illetve Orosz Adél és Keveházi Gábor társaságában.

Csepeliek májusjárása. Máj. 16-tól a *Csepel* táncegyüttes közel kéthetes turnén vett részt Belgiumban és Hollandiában. Táncosaink előbb egy belgiumi nemzetközi folk-lórfesztiválon szerepeltek Moerbeke-Waas helyiségben, s egyebek közt ukrán és skót táncosokkal vetélkedtek, de közösen állították fel a májusfát, sőt közös nemzetközi táncházat is rendeztek. Hollandiában Vlissingen, Deurne és Weert városában léptek fel táncosaink, s a nagyközönségnek nyújtott műsorokon kívül külön előadást rendeztek a mozgássérült gyermekeknek. A sikeres turné programját holland földön is táncházak rendezésével egészítették ki.

KÖVETKEZŐ SZÁMUNK TARTALMÁBÓL:
Moszkvai nemzetközi balettkonkursum
Az Áll. Balettkonkursum vizsgaelőadása
Még egyszer Szolnokról
Szegedi nemzetközi néptáncfesztivál

A tánc mint tér

Magasabb szempontból szemlélve az mondható, hogy a művészet minden formájának alapvető témája a tér és az idő. Általánosságban ez a két dimenzió a művészetek témája, míg az egyes művészeti ágak konkrét kifejezési módja határozza meg azt, hogy a hangsúly az idő- vagy térdimenzió van-e. A tánc ősidőktől fogva az idődimenzió által kifejeződő művészeti ág. A táncot időbeli folyamatként fogjuk fel, hiszen tradicionálisan a zene függvénye, ami talán a legkézenfekvőbb példája azon művészeti ágaknak, amelyek inkább épülnek az időre, mint a térre.

Mindazonáltal a modern tánc új irányokat vesz, új definíciókat ad a táncnak mint térbeli művészetnek. A tánc továbbra is használja a zenét, de a tánc expresszív tartalma a térbeli mozgással válik láthatóvá. Természetesen a mozgás létrehozásához az időtényező is szükséges, azonban a mozdulat kifejezőségét leginkább a tér- s kevesebb az idődimenzió által éri el. A tánc és az idő kapcsolata hasonló a térbeli művészet más formái közötti kapcsolathoz, úgy mint szobor, épület és a környezet, ahol áll. Az idő, a környezet mindkét esetben lényeges a művészet számára, de nem az a dimenzió, amelyben a művészi tartalom ténylegesen kifejeződik.

Ha nézzük a táncot, a könnyedsége az, amely a szépségén keresztül ránk hat. Egy kar felemelkedésének bája, a táncos lábának kinyújtása vagy a fordulások és ugrások szépsége – mindegyik térben formálódik és a térben elhelyezett formáik képezik a tánc kifejező tartalmát.

Nem tekintve ezúttal, hogy egy kéz önmagában is szép lehet, mégsem találjuk szép-

i mozgás és a japán zene inspiráló hatása

Emi Hatano

nek, ha a mozdulat suta, esetén. Azonban a szépség élményét adja a maga totalitásban egy mocskos vagy göcsörtös kéz is, ha mozdulata szép. Ezért, jöllehet a táncnak nevezett mozgás forrása maga a test, szépsége mégsem a test fizikai szépségétől függ, hanem sokkal inkább attól, hogy az hogyan mozog.

Míg a plasztikus művészetek által megformált kifejezéseket részben meghatározza a létrehozásukhoz felhasznált anyag – legyen az márvány, bronz vagy más –, a tánc kifejezősége szinte kizárólag egy olyan elemről függ, amelynek nincs saját fizikai jelenléte, és ez nem más, mint a mozgás. Ebből a szemszögből nézve a tánc a mozgó formációk művészetének nevezhető. Mi több – tekintve, hogy a tánc összekapcsolja a mozgást és a teret –, a művésznek számtalan olyan lehetőséget kínál, ami egy statikus médium, mint például egy szobor esetében nem alkalmazható.

A tánc és a zene közötti valódi kapcsolat

A tánc a zenétől teljes mértékben elkülönült művészeti ág, amely létezésre képes a zene támogatása nélkül is. Még ha szélsőséges is ez az álláspont, általánosságban a zene szerepét nem lehet mellőzni a táncművészettel kapcsolatban. Más szavakkal, a zene a táncszerű mozdulat számára maga a lendület. Természetesen a tánc inspirációjának forrása az irodalom és a festészet is lehet, azonban mindenképpen a zene művésze inspirálja a mozgást a legközvetlenebb módon azáltal, hogy fizikailag is és emocionálisan is közvetlenül hat ránk. A zene stimulálja kinetikus érzékenységünket. Ugyanígy kétségtelen a zene hatása a tánc közönségére. A zene fokozza és kiegészíti a tánc által kifejezett képeket és érzéseket.

A táncot szolgáló zenét alá kell rendelni a táncművészetnek. A célja az kell legyen, hogy fokozza a tánc kifejezőségét: a zenének és a táncnak bensőségesen kell egymáshoz kötődnie.

A hagyományos zene és az én táncom

Az én táncstílusom megalapozása azzal kezdődik, hogy egységet hozok létre a szívem és az izmaim között. Néha mesélő vagyok, néha pusztán kinetikus erő. Ahogy a szívem mozdul, az izmaim ezt az impulzust magukévá teszik, és ez válik egy nagy térbeli mozgássá.

Az általam felhasznált zenék jó részét tradicionális japán hangszereken játsszák. A világ minden országának, törzsének és falvának vannak saját hangszerei. A véletlen, az invenció és a haladás által minden ember a lehető leggazdagabb zenei kifejezésre vágyik. Az európai és amerikai zeneszerszámok melodikus ömlengésétől eltérően a japán hangszerek narratív elbeszélések kíséretében fejlődtek – minden hang és ütem egy-egy tisztán kimondott szó, semmint egy dallam töredéke. A japán zene recitatív stílusában annak az életmódnak és érzésvilágnak az utolsó kifejeződését érzem, amit a japán emberek évszázadokon át követtek.

Én japán vagyok, azonban a táncot nem csupán a tradicionális „buyo” iránti nosztalgia miatt használom (buyo a japán nyelvben a tánc megjelölésére használt általános kifejezés, de gyakran használják a japán tradicionális táncformákra is). Ellenkezőleg, a különleges japán tradicionális zene hangjai által mozgatva testemmel, lelkemmel azon munkálkodom, hogy olyan új táncot alakítsak ki, amely csak és kizárólag japán és ennek felfedezése során fogom megtalálni az utat az új energiák táncművészetéhez – a tánchoz, amely egyszerre modern és japán.

Emi Hatano

(Mint már 85/7. számunkban jeleztük, aug. 11 – 25. között a budapesti Műszaki Egyetem Közművelődési Titkársága nemzetközi nyári tanfolyamot szervez. A júliusi számunkban közzétett elméleti cikkekhez kiegészítőnek – és a tanfolyam előkészítéséül – most adjuk közre a tanfolyamon várhatóan ugyancsak oktató Emi Hatano eszmefuttatását. – Szerk.)

Balettfesztivál Lodzban

I. Világoskék mezőben aprócska fehér, lebegő madártoll hirdette az öles plakátokon a május 19. és június 6. között megrendezett VIII. Lodzi Balett-találkozót. A tizenkilenc napos seregszemlén hat lengyel és öt külföldi társulat összesen 16 bemutatóval szerepelt (bár a hivatalos programfüzet még egy külföldi együttes, a portugál Balett Gulbenkian fellépését is ígerte, jún. 7–8-ára).

A fesztiválprogramot a lodzi Nagyszínház balett-társulata nyitotta, három estén át három különböző műsorral. A lengyel színeket képviselte továbbá Wrocławból H. Tomaszewski Pantomimszínháza, a poznańi Lengyel Táncszínház C. Drzewiecki vezetésével, a gdanski és varsói Opera balett-társulata, valamint a „Silva Rerum” Táncszínház Krakóból. A külföldi vendégegyüttesek sorában elsőként a leningrádi „Malij”, vagyis az Allami Akadémiai Opera- és Balett Kis Színház társulata mutatkozott be, majd a fesztivál legnagyobb izgalommal várt balettegyüttese, a XX. Század Balettje. A választékot az angol Rambert Balett, a Würzburgi Városi Színház balett-társulata és a két éve Lodzban óriási sikerű Győri Balett tette teljessé. A fesztiválnapokat sajtótájékoztatók, film- és videovetítések, s a 200. évét ünneplő lengyel balettelet fejlődéséről szóló előadások, illetve konferenciák egészítették ki.

Összképet természetesen nem festhetünk a seregszemléről, hiszen mindössze hat napig lehettünk az események tanúi. A fesztivál alig egyharmadnyi időtartama alatt négy együttes öt előadását tekintettük meg, valamint az ún. filmnapon egy lengyel balettfilm-összeállítást és egy amerikai produkcióból álló videoprogramot. Ez utóbbit három film segítségével hetvenes éveink amerikai alkotóvilágával ismerkedhettünk meg – mind a tizenötén, akik a nézőtérre ültünk.

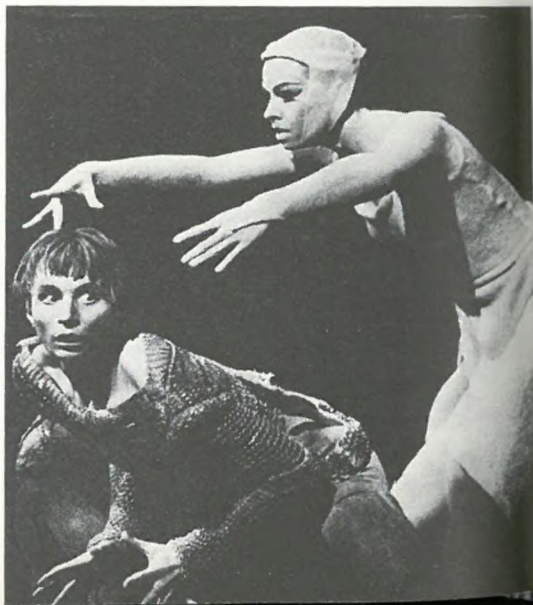
A lengyel összeállításból egyedül a *Stabat Mater* nyújtott szép filmélményt, a maga kevésbé táncos, de áhítatot sugárzó, gyönyörűen fotografált képsoraival. Az *Őrütl malom* címet viselő sci-fi balett két ellenséges csapat ádáz küzdelméről szólt egy ócskavas telepen. A hosszú és „örütl” történet szerencsére nem hagyott mély nyomot bennem. Láthattunk még egy modern fantázia-ballettet *Apokalipszis* címmel J. M. Jarre muzsikájára, amely a minden vést túlélő Szerelem csodáját hirdette, tengerparti környezetben. Különösen emlékezetes marad a látványból a vonzó külsejű ifjú szerelmespár lassított felvételekkel úsztatott mozgása. Minthogy semmi ismertetőhöz nem jutottunk a filmek készítőiről és szereplőiről, nem tudtuk meg a szobrászró nevét sem, akiről a *Táncol a szobrom* című portréfilm készült. Pedig csodálatos kézmozgását, amellyel illusztrálta alkotásait, bármelyik balerína megirigyelhetné.

(Lehet, hogy eredetileg táncosnő volt?) Sajnos, a kópia élvezhetetlennek tűnt, gyakran elszakadt, bosszúságunkat pedig még inkább fokozta a hangerősítők fülsiketítő recsegése.

A technikai malőrök ellenére is hasznosnak érzem a filmnapok beiktatását a fesztivál rendezvényei közé, hiszen érdemes tájékozódni, hogy más országban milyen eredménnyel ötvözik a táncművészetet és a filmtechnikát külön műfajja. Fontos lenne azonban, hogy a látványhoz írásos információkat is mellékeljenek. De térjünk át a táncelőadásokra.

A történelmi tradíciókhoz való ragaszkodás és a korszerűsítés szándéka egyaránt megjelent a leningrádi *Kis Színház* balett-társulatának produkciójában. Vagyis ismét Shakespeare, s éppen *Macbeth* c. drámája nyújtott irodalmi támasztékot ezúttal a balettigazgató N. Bojarcsikov és N. Tagunov közös munkájához, hogy estét betöltő háromfelvonásos balettdrámájukat elkészítsék. (A szövegkönyv és a koreográfiai kidolgozás is a szerzőpáros nevéhez fűződik.) A világhírű Bolsoj-táncos és egyre inkább koreográfus V. Vasziljev *Macbeth*-adaptációja ismeretében felettébb kíváncsian vártam a leningrádi verziót. Összevetésükből a leglényegesebbet máris érdemes megjegyezni: míg Vasziljevnek sikerült megvívnia Shakespeare remekművével, s nagyerejű, tisztán olvasható táncdrámába sűrítetnie az író gondolatait, addig a leningrádiaknak torkán akadt az irodalmi alkotás. Elképzelésük nyomán ugyan szuverén Shakespeare-átírat született, de meglehetősen áttekinthetetlen és zavaros táncszínpadi látvánnyá fogalmazva.

Macbeth – Leningrádi Kis Színház

De miben is ismerhettük fel a korszerűsítés már említett szándékát? Az újítás igénye egyaránt megmutatkozott a koreográfiai formálásmódban, a táncos materiában, valamint a diszlettervező R. Ivanov és a zeneszerző Sz. Kalosz munkájában. Ivanov valóban érdekes, modern színpadképet tervezett, különösen a „boszorkányjelenetekhez”: fekete háttérben fehér krátergyűrűkből fehér gyökerek, faágak nyújtózkodtak elő, a színpadtér közepén pedig egy gömbben végződő, sokágú túllkreáció ereszkedett alá, mint egy kocsányon lógó hatalmas szemgolyó. A stílizált udvari színhelyet puritán drapériák jelezték. — A partitúra már dohogásra adott okot: a rezesszans dallam-imitációtól a barokk orgonamuzsikán át a legmodernebb zaj-effektusokig minden összevegyült benne, s ez a kellemetlenül eklektikus hanghátter nagyban elősegítette a darab kedvezőtlen összbemnyomását.

A táncnyelvben az alkotók egyéni módon gyúrták át a klasszikus anyagot. A kimódoltan agyontekert figurák alkalmazása nehézkes, szaggatott, görcsös mozdulati szövevhez vezetett, amely lehet, a tragédia súlyát igyekezett aláhúzni, de mint látvány — plasztikai megoldásában — inkább taszította, mint vonzotta a szemet. Az eltorzult, merev mozdulatok talán Macbeth és Lady Macbeth második felvonásbeli nagy táncnettósában ültek a helyükön, valamelyest kifejezve a bűnök terhétől egyre jobban összeroppanó főszereplők gyötrelmes lelkiállapotát. De többnyire úgy érezte az ember, mintha a táncosok helyén bábok mozognának. A báb-szerűség különösen groteszkül hatott a történelmi társastáncokat imitáló nagy udvari csoporttáncoknál.

A balett részletesen felhasználta az alapmű teljes cselekményét. Tehát Vasziljev változtatásával szemben — ahol a mű Macbeth drámái összeomlásával ér véget — itt a harmadik felvonásban Macbethet a seregével felvonulót Macduff pusztítja el. A valós eseményeket, reális alakokat azonban nehéz volt kibogozni a szimbolikus képekkel terhelt koreográfiai látványból, ahol homályos vagy éppen szájbarágós allegorikus alakok és különböző rekvizitumok nyűzsögtek.

A darabról elsősorban azt kell megemlíteni, ahogy a szerzőpáros átértelmezte és megjelentette a híres Shakespeare-i boszorkányokat. A balett indulásakor még valóban három táncosnő jelenik meg a színpadon, hófehér ruhában, egyikük koronával a fején. Am hamarosan egész „tündérsereg” lepi el a színpadot, hogy egy hosszantartó, modernizált fehér képpel lepje meg a nézőt. Önmagában a kép tiszta és tisztán táncos, csak az ember nem tud vele mit kezdeni. Egyedül arra jó, hogy a balett keretes szerkezetet kapjon, ugyanis ezek a „fehér képek” indítottak és zártak minden felvonást. A három fehér ruhás tünemény persze a cselekmény folyamatahá is bele-belenyomakodott, tehát egyértelműen a boszorkányok szerepéről volt szó, csak az alakok „feltupírozása” nem nyert igazán értelmet.

Más, jelképes alakokra térve: az első felvonásban két kisfiú is feltűnik, s a boszorkány-tündérkirálynő egy tört nyom egyikük kezébe

(talán a kis Macbethet kellett látnunk az apró alakban, kinek már gyermek-fejében gyilkos gondolatok forogtak, ki tudja?). A második felvonásban, amelynek az egész cselekménye főleg az álomképekben merül ki — tehát a gyilkosságok árán hatalomra jutott Macbeth rémlátomásában — az egyik vízilóban megjelenik egy szintén fehér jelmezes tömeg, de más jellegű, mint a boszorkányok. A koronás sereg körülvesz egy alakot, akiről nem tudni, hogy kicsoda. Nem Macbeth, nem is a meggyilkolt Duncan király vagy Banco. Másikülönben a megölt Banco szelleme sűrűn felbukkan a második és harmadik felvonásban, jelentőségtelesen vonszolva egy hatalmas, véres tört, és ijesztgetve Macbethet, akinek lelkét — úgy tűnik — ez a véres tette súlyosabban nyomasztja, mint a király meggyilkolása. Gyermekeid ábrázolásnak éreztem a vér szimbólumát, amely egy vörösruhás, félelmes ördögi táncot produkáló táncos képében jelent meg.

A véres korona és tör mellett fontos rekvizitumként szerepelt a darabban a fehérre festett fagyökér, melynek kisebb-nagyobb változatait hordozták, cipelték, vagy éppen körül táncolták, továbbá egy óriási szívs alakú fémkeret, amely a jövődőt, illetve a közelmúlt eseményeit hivatott visszatükrözni. A látomásos alakok, s a jelentést hordozó színpadi kellékek túlhangsúlyozása arról tanúsított, hogy az alkotókat Shakespeare drámájából elsősorban a víziós részletek: a boszorkányok szellemidézési, jóslatai ragadták meg. Talán ezért feledkeztek meg a dráma valódi hús-vér figuráiról, a súlyos jelleme megajzolásáról. Mert sem Macbethről, sem Lady Macbethről nem derült ki voltaképpen, hogy milyen karakterek. Következésképpen nemcsak alakjuk veszett a tömegbe, hanem véres cselekedeteik is motiválatlanokká, súlytalanokká váltak. A szereplők jellemrajza, a világos dramaturgiai építkezés, s lényegében az eredeti mű eszmei-erkölcsi mondanója híján a leningrádiak Macbethje kusza rémképek sorozatává „egyszerűsödött”.

Úgy tetszik, a leningrádi Kis Színház társulata jelenleg a kísérleti műhely feladatát vállalja magára. Reméljük, hogy e műhelyben sikeresebb darabok is születnek még, amelyekben a táncosok kiváló technikai tudása jobban kamatozik majd.

Szűdy Eszter

II.

A fesztiválprogramban 26-án a Wroclavi Pantomimszínház lépett színpadra. Előadásuk még Lengyelországban is unikumszámba ment, hiszen a társulat sűrűn turnézik idegenben. Ahogy a művészeti vezető, Henryk Tomaszewski mondta, következő hazai premierdarabjuk a Szentivánéji álom lesz, bár külföldön már ezt is bemutatták. Így hát örültünk, hogy a lengyel pantomim reprezentánsaival Lengyelországban találkozhattunk.

A tékozló fiú c. produkciójuk kilenc képében Lukács evangéliumának jelenetere ismerhetünk. Am az újtestamentumi történet e feldolgozása nemcsak példázat a tékozlásról, bűnbánatról és megbocsátásról, hanem erőteljes mo-

Wroclavi Pantomimszínház: A tékozló fiú

rálfilozófiai freskó is sokféle tartalmi és formai utalásával. Épp ezért nem véletlen, hogy Tomaszewski közvetlen forráskútja William Hogarth, az angol barokk nagy festője, akinek *Az aranyifjú útja* c. sorozata a színpadon is újjáéledt. Követhetjük az ifjút A mulatóban, A játékbarlangban, Az adósok börtönében és Az örültek házában, de megleshetjük Házasságkötését és A le tartóztatását is. Talán rábukkanunk a színpadi és képzőművészeti párhuzam mélyebb okára is, ha E. H. Gombrichot idézzük: „Hogart... képei némajátékra emlékeztetnek. Minden figurának megvan a maga kijelölt szerepe, amelyet mozdulataival és egyéb színpadi hatásokkal juttat kifejezésre. Maga Hogarth is a színműíró, a rendező munkásságához hasonlított a újszerű festészetét. Mindent elkövetett, hogy kibontsa figurái »jellemét«: nemcsak arcukat festette ennek megfelelően, öltözkéjükkel, viselkedésükkel is jellemüket próbálta ábrázolni.” Tomaszewski olykor még konkrét tárgyakat, alakokat és testhelyzeteket is áttemel színpadára, de főleg a festmények szellemét: ugyanolyan vitriolos moralista, mint korábban Hogarth, s ugyanúgy egyszerre birizgálja részvétünket és kritikai érzékünket.

Az ajtókeret-formáktól határolt játéktér egy-két bútor variálásán kívül alig változik, a helyszínváltozások ritmusát a gondos jelenetezés diktálja. A játékszakaszok stációként hatnak,

melyek után – s nyilván nem tisztaságvágyból – menetrendszerű sóprögetés következik. Tomaszewski ezzel mintegy látótávolságba tolja figuráit, így megengedi, hogy a nyomorúságon is mulassunk, s nem is akárhogyan. Mert amikor az érzéki vágytól ajzott gazdag, de öreg hölgy lornyettjén méregeti a zsákmányt, a nincstelenné züllött, ámde fiatal férfit, kegyetlenül tiszta kéjlejt áll elő: a társadalmi szimbiózis tipikus példája, a szükségletek kölcsönös kielégítéséből nyerhető hamis egyensúly. Az üzlet létrejön. Az esküvőt követő hálószobai jelenet azonban már más törvények uralkodnak, mert az ifjúnak nem fülük a foga az epedő vénységhez. Neki-nekilódulva addig táncoltatja, míg az öreg dáma belepusztul az izgalmakba. Az ágyra rogyó test egy halom kacattá lényegül, melyből – földi maradványának utolsó hasznaként – néhány ékszer kerül elő. A jelenetben az alkotó sikerrel oltja pantomim-művészetébe korai baletteggyüttesi tapasztalatait.

A műsorban „szcenikus, rendező és koreográfus”-ként jelzett Tomaszewski (és két munkatársa, Zofia de Ines-Lewczuk és Hubert Bregulla) egyébként is mindent megragad, hogy valódi színházat csináljon. A *jelmezek, parókák és ékszerek* barokk bőséggel sorakoznak a főúri környezetben, az elcsábított királyné alakján és a tolokocsiban senyedő királyon, később a végtelen tivornyákon, a játékbarlangokban. De

ahogy hősünk egyre lejjebb csúszik, úgy mállik le róla a cifra öltözék, a gazdagság is. A világtás éppígy követi a hangulatváltásokat: erőtlen totálók (mulatozás), szúrós kopfok (a lélek drámái), meleg üsztatott fények (megbocsátás, reménység) váltják egymást. A jelenetek között – sóprögetések – munkafény világít. Ugyanez a ciklikus forma érvényesül a darab zenei kollázsában is. Összeállítója ügyes kézzel kalandozott J. S. Bach, C. Debussy, O. Gibbons, G. Hoffnung és B. Dominik muzsikája között, s ha szűkségét érezte, még háttérzajt is montírozott a hanganyagba.

Külön kell szólnunk a dramaturgia és a mozgásanyag összefüggéseiről, mert talán ez a tika Tomaszewski színházának, ahogy maga is mondta: „nagyformákban” való gondolkodásának. Már az előbb említett jelenetből is kiderült, hogy balettegyüttesi gyakorlata haszonnal járt, mert a koreografikus gondolkodás lendületet és dinamikát ad a darabnak, s ellenpontosza az inkább pantomimikusan kifejezett lelki történetek drámáját, a mozdulatoknak ezt az „ökonómikus” csöndjét. A táncos és pantomimikus részek azonban nem darabolódnak szét, hanem finom átmenetek hálójában kelnek életre. Épp a címszereplő jellemfejlődésében követhetjük ezt világosan nyomon. Az ifjú örökös nagy reményekkel merül a társasági siker és buja szerelmi kalandok ingoványába, temperamentum és habzsoló – tág erőteljes mozdulatokkal „kebelezi be” az új világot. Ám ahogy vagyonát fokozatosan föléli, s egymás után érik a kény-

szerű csapások – adósság, börtön –, úgy szűkülnek és lassulnak mozdulatai, hogy végül is egy állapotát kifejező tartásban összegződjenek. Roggyant térde, megtört dereka, és révetegen merev karja mellett félig nyitott, lefelé görbülő száján is béna reménytelenség ül.

Találunk azonban statikus jellemeket is. Közülük kettő fontos igazán, s ők változatlanágukban szimbolikus értékűek. Az egyikük az erőszakos Ismeretlen, aki rossz démonként tereli a fiatalembert, a másikuk a halk Cselédlány, aki árnyként követi a fiút és örökké megbocsát. Mielleg *gesztusaival* ő képviseli az evangéliumi tisztaságot, a hit és szeretet erejét.

A játék végén a különböző idősíkok (bibliai-barokk–XX. századi) is összetalálkoznak, s ezzel a darab érvényességi köre is általánossá tágu. A megtérő fiú egy szokványosan mai, ebédhez készülődő család otthonába lép, de nem fogadják szeretettel. Csak akkor kapcsolódnak össze a szálak, amikor az apa a falon levő fényképre néz és fölfogja a hasonlóságot. „Vig kedvvel kell vala pedig néked lenned, és örvendezned kell vala, hogy a te atyádfia megholt vala, és megelevenedett: elveszett vala, és megtaláltatt.” (Lukács ev. 15,32) Felöltöztetik és étellel kínálják. A tékozlás reminiscenciájaként az Ismeretlen alakja újból feltűnik, de a Fiú már megerősödött erkölcsi hitében.

Ebből a sokféleségből Tomaszewski olyan egynemű közeget kevert ki, mely kimeríti a szűkebb értelemben vett szintetikus művészet fogalmát: ez az ő pantomimszínház-műfaja. Szí-

Poznani Táncszínház: *Ad matrem*

Poznani Táncszínház: A légyfógó

nészei is ezt a koncepciózus egységet képviselik, s csak a szerepek okán szabad kiemelnünk bárkit. Így a főszereplőt, Marek Oleksyt, aki töretlenül vitte végig a rászabott feladatot, vagy a cselédlány szerepében Urszula Hasiejt és az ismeretlen alakító Jerzy Reterskit, akik mint a jó és rossz állandó kettőse harcoltak a fiúért. A legjobban játszható karakterfeladat viszont minden bizonnyal a gazdag öreg hölgy szerepe, s Jadwiga Chruszcz-Kudakiewcz bátor megformálásában a matróna kései mohósága az élet gúnyos tréfájának tűnik.

A fesztiválnapokat tarkító filmvetítések közül 26-án – többek között – három amerikai rövidfilmet is bemutattak. Csak élménybeszámolóként, a választék jellemzésére említtem őket. Az egyik, enyhén didaktikus film Anna Sokolova iskolájába vezetett. A portréfilmek zsákutcájától, „a mester munka közben” sztereotip felhőjétől az expresszív színpadi felvételek és a fogékony kamera mentette meg a képeket. Ugyan-

csak érdekes film készült Patricia McBride főszereplésével a *New York City Ballet* társulatáról. Legvirtuózabb jeleneteiben Balanchine: *Jewels* (Ékkövek) c. balettjének részleteit mutatták be. A harmadik rövidfilm Alwin *Nikolais* táncszínházába kalauzolt, Nikolais repertoárjának szűk metszetével. Az előadó itt inkább bioritmikus-mechanikus gépezet, mint egyéniség, de ez a felfogás a modern törekvéseknek valószínűleg mégis fontos útja, miközben gyakran a formatervezés színpadi édestestvérenek tűnik.

A poznani *Lengyel Táncszínház* műsorát 27-én láthattuk. Az együttes többször fellépett már nálunk is, s az akkori kritikák nem fukarkodtak az elismeréssel. Dicsérték a társulat külföldön ugyancsak jól ismert koreográfusát, Conrad *Drzewieckit* is. Ki tudja, mi történt vele azóta?!

Most mintha teljesen elkomorult volna: látásmódja sajnálatosan megsötétedett és beszűkült. S nem azért, mert újabb műveit – mint mondta – „nőkről nőknek” készítette, hiszen

elegendő példa akad a művészetben, mely szerint egyetlen motívum összefoglalhat egy életfilozófiát. Drzewiecki nem filozófál, hanem egy életérzést lők elénk. Méghozzá nagyon személyes és főleg nagyon egyoldalút. Valamiféle dühödöt utálat (keserűség?) sistereg a színpadi jelenetekből. Nem tudunk vele mit kezdeni. Talán ezért is maradtunk egyre kevesebben a nézőtérben, sőt végül a szemérmelenebbje már nemcsak a szüneteket használta ki a „meglépésre”. Persze az igazsághoz tartozik, hogy az utóbbiért a négy(!) önálló felvonás is hibás. A koreográfiák közül egyet bátran el lehetett volna hagyni! De melyiket?

Az est első és legharmonikusabb darabja H. M. Göreceki zenéjére készült *Ad Matrem* – *Psalm* címmel. Ekkor még azt gondoltuk, csak a tánckar cserélődött ki, Drzewiecki törekvései változatlanok. A mások is alkalmazott előfüggöny mögött fehér angyalsereg hajladozik, lebeg, majd a mennyei szertartás után együtt távolodik az anyagtalan térben. A régi alkotótárs, Krzysztof Pankiewicz színpadképe lenyűgöző: egy gótikus katedrális és a végtelenség kétkben úszó illúziója. Az állandó legato kar- és lábvezetések, a lélegző mozdulatsorok kánonjai föloldják a gravitációt, s időtlen érzelmeket hívnak elő... Amint azonban ugrás közeleg, szétrebben az álom. S a rengeteg egyensúlyzavar! Mégis úgy tűnt, Drzewiecki erős alkotó egyénisége – még ha egy kicsit hosszú koreográfiában is – feledtetni az előadói gyengeségeket.

Az *Utolsó vasárnap* – József Szkrzek zenéjével – már diszsonánsnak tűnt. A színpadon nők téblábolnak, vonszolgák magukat, egyikük az előtérben rongy-ruhával bibelődik: míg fölveszi, hol lefejtí magáról. Mintha egy elmegyógyintézet reménytelen képe tárulna elénk. Aztán egy kihívó agresszív nő is megjelenik, s mindenki a kegyeit keresi. Leszbikus kettősök, mazo-szadista jelenetek folynak össze, s találgathatunk, mit is látunk. Férficsömörben szenvedő prostituáltakat, vagy kiéhezett börtönlakókat? A női szállás is elfogadható alternatíva. A levegőben belterjes fülledtség remeg. A meditációnak a színpadi riadalom vet véget, melyet egy megjelenő tiszt okoz. Rohanás átöltözni! Haláltáborban vagyunk! Csikos zubbonyban sorakoznak – arccal a névtelenség felé. Az eddig cezarománias kápóhölgy szintén áldozattá szürkül. Most a tiszt éli ki rajta beteges fantáziáját: ostorával apránként lepiszkálja ruháit, táncol vele, majd az asztalon négykézlábra parancsolja. Az égnek meredő ülep mögött egy géppisztolyos férfi lép színre. Brutális és valószínűleg igaz. Ezt a nőt is belövik a többi közal – sorsa megpecsételődött. A táncműnek hatalmas lövéssorozat vet véget, illetve az áldozat fölösleges, naturalisztikus haldoklása.

Drzewiecki a kompozícióban valószínűleg világháborús traumáit igyekezett kifejezni, mégis a nézőtérben kiabálások hallatszóttak, a fordítás szerint valami olyasmiről, hogy ezt a témát így nem lehet, nem szabad, nem illik feldolgozni! A nézőket talán a címadó dal is irritálta, mely annak idején – furcsa népszerűségével – az öngyilkosság hullámát zúdította az emberekre. A fasizmus viszont gyilkosság volt! Még akkor

is, ha iszonyú dialektikával vagy fájdalmas cinizmussal az emberiség történelmi önfelfalásának szeretőnk láttatni. Így a jó részletmegoldások zavaros látványba fulladtak. Az már csak mellékes, hogy végképp értelmet veszette az ajánlás, miszerint a műsor nőkről nőknek szól.

A nem túl szerencsésen összeállított programban a jóval könnyebb, bár iróniától korántsem mentes *Egy faun délutánja* következett, Debussy két nocturne-jével kiegészítve. A koreográfia eredeti magja többszörös keretjátékban éledt újjá. Eszerint egy gyári szálláson vagyunk, éppen az éjszakai műszakváltás előtt. A zománclavór tompa fényrel ragyog. A monoton zajban egy munkás ül ágyán és újságot bámul. A műszakváltást jelző szíréna hangjára gépiesen fölteszi védősisakját és elcammog. Megjelenik váltótársa. Komótosan levetkőzik, és „életszagú” lábujjtitzogatása, valamint néhány korty sör után elterül az ágyon. Ezután hangzik föl C. Debussy muzsikájának részlete, s – mintegy előálomként – egy faun is kimáshoz az ágy alól. Szerelmes nimfák suhannak a színre, és kimódolt érzékiséggel játszadoznak: bizony, „a munkás álmodik!” Alig hihető hangulatváltás, de hogy Drzewiecki így akarta, kiderül a továbbiakból. A faun-előkép helyébe – s most elejétől halljuk Debussy zenéjét – a munkás lép, s (talán) szövedő-nimfákkal álmodik. Ezúttal vaskosabb, életszerűbb, s nagyon is hihető vágyak vonzásában. A „nimfák” végül sorban begurulnak az ágy alá – kár, hogy alig fértek be – a „faun” pedig hason fekvé ébred. Újra munkázza, majd műszakváltás. A koreográfus Drzewieckinél itt fontosabb a rendező Drzewiecki, aki művében nagyon határozottan társítja a közmegegyezéses prűderiát a közmegegyezéses „széppel”, és az egyszerű valósággal.

Az előadók, Lech Wolczyk, Jacek Miszczak és Władysław Janicki főként színészként dicsérendők. Cinkosan fanyar egykedvűségük mögött a koreográfus határozott instrukcióit éreztem.

Az utóbbi hónapok harmadik alkotása (az Ad Matrem 1983-ban született) a *lányfogó*. Szcenográfusa az előző két műhöz hasonlóan Marek Heliasz, akinek tárgyyszerűségében provokatív díszletei között zajlik a női légy-társadalom élete. A színpad közepén emelkedő hatalmas légyfogópapír mellett új és új férfi tűnik fel, de a falakon lebzselő nőlegyek rohamai után valamennyiükre ugyanaz a sors vár: a nőneműek szexuális éhsége zéténcinálja, felzabálja őket. Utoljára egy csontváz marad a padlón, a legyek pedig „dolgot végeztekvel” lustán elvonulnak. Eléggé lehangelő. Zymunt *Konieczny* zenéjében – keletiesen hajlékony dallammal – monoton zümmögés és tökéletes csend váltakozik, úgy, ahogy a legyek is rövid időre meglepednek valahol, hogy utána annál erőszakosabban kerengjenek. Nem hiszem, hogy az előadó Jerzy Nowák, Ryszard Wegrzynek és Władysław Janicki különösebb katarzisélményhez jutott volna, sőt azt sem, hogy a balerinák megéreztek volna légségük lényegét. Ezek után már csak reménykedem, hogy az alkotó még hisz a szerelemben!

Péter Márta

TAVASZ A HARGITÁN

Május végén tizedik alkalommal rendezték meg a székelyföldi román, illetve magyar táncosok találkozóját Csikszögödön, Csikszereda (Mircurea Ciuc) mellett, a szabadtéri színpadon. A vikendezők tizezrei ezúttal 47 produkciót láthattak a festői környezetben lévő völgszínpadon.

A fesztiválon, melyet egyébként évente tartanak meg, Hargita megye legjobb tánc csoportjai vettek részt. A román együttesek közül ezúttal a *toplicaiak* rukkoltak ki a legváltozatosabb anyaggal (művészeti vezetőjük Ianos Alexandru). Hagyományörző bemutatójuk szép sikert aratott, ám szakmai szempontból az együttes a közepes román tánc csoportok közé sorolható. A székely tánc csoportok közül egyértelműen a székelyudvarhelyi *Venyige* együttes emelkedett ki, rövid és frappáns összeállításával. A közönségnek különösen a legények tánca tetszett, melyet kalotaszegi, székelyföldi, széki és mezőségi férfítáncokból állított össze Toró Emil, az együttes kiváló, és sokoldalú művészeti vezetője.

Ismét jogosan kapott vastapsot – mint minden évben – a fesztivál egyik állandó résztvevője, a *gyimesközéploki* hagyományörző együttes. Eredeti gyimesi táncok életményszámba mennek, és képmagnóra kívánkoznak.

Feltűnt, hogy az idén főleg a legényes táncok domináltak, a leányok karikázói ezúttal gyengébbre sikeredtek.

Néhány zenekar kritikán aluli technikával és tisztasággal játszotta a kíséretet, ami jó néhány – egyébként kiváló – produkció értékét csökkentette.

A zenekarok közül tulajdonképpen egyedül a *csikszeredai* zenetanárokból verbuválódott tánc házas együttes, a *Barozda* dicsérhető, Erdély, és talán egész Románia legkiválóbb, és legismertebb magyar paraszzenét játszó együttese. (Több lemezük is megjelent már Romániában. Némelyik még kapható.) Aki igazi tiszta zenét akar hallgatni, annak ajánlhatom figyelmébe a Barozdák felvételeit. Közülük még egy zenekar, az udvarhelyi *Venyige* produkált elfogadható zenét, ők különben rendszeresen tartanak fellépőt, illetve gyermektánc házat Udvarhelyen.

Egy héttel a csikszeredai fesztivál után Maros megye legjobb táncosai Marosvásárhelyen találkoztak a „Megéneklünk, Románia!” fesztivál keretében, ahol különösen a kőménytelki (nem Keménytelek, ahogyan hazánkban a szakemberek és a laikusok egyaránt emlegetik) legények bemutatója váltott ki hosszan tartó vastapsot.

Dezső László

Punk-Pán és társai

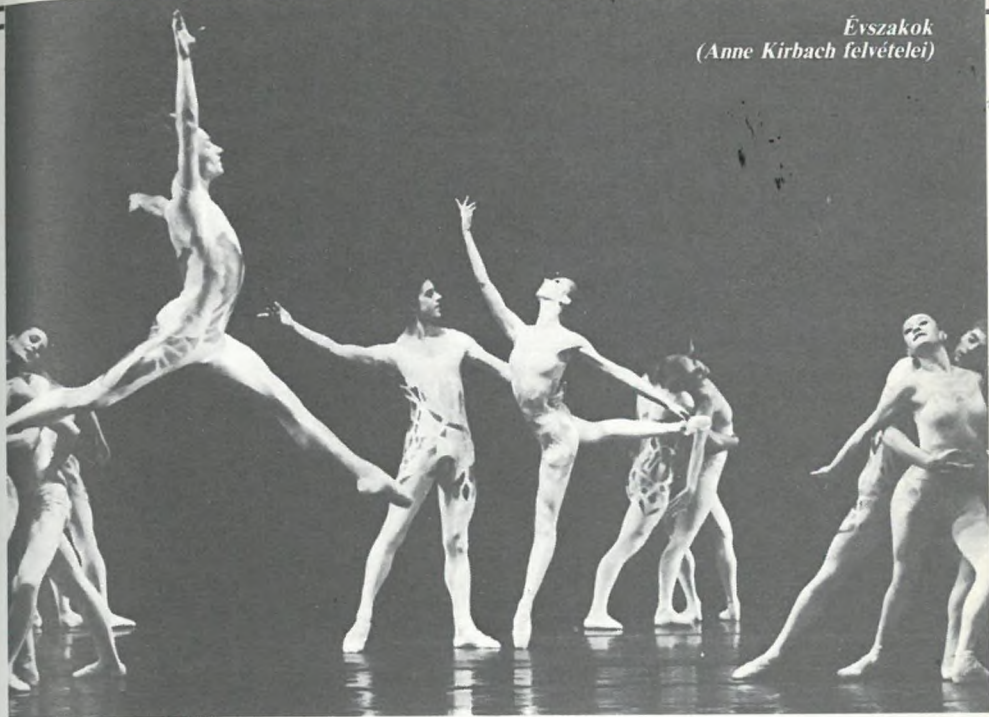
BAJOR PREMIER – CSUPA KÜLFÖLDIVEL

Május idusára újabb balettesttel állt a müncheni közönség elé az angol Ronald Hynd, aki az 1984/85-ös szezon elejétől tölti be a városban a balettigazgatói tisztelet, bár ugyanebben a funkcióban működött már korábban is a Bajor Állami Operaházban, mégpedig 1970–73 között.

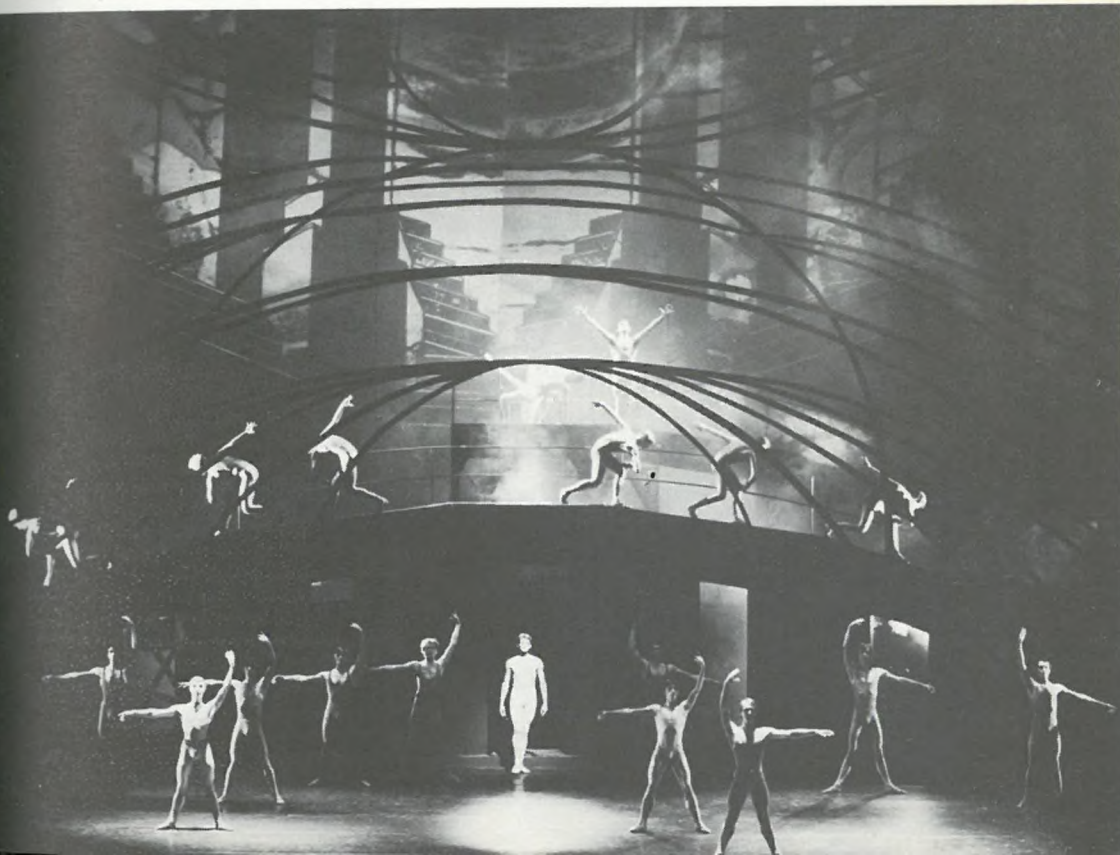
A háromrészes összeállításból tulajdonképpen csak az utolsó szám volt ősbemutató (*Fanfare für Tänzer* – Harsona táncosokra, Leos Janáček muzsikájára), mert a főszenyítő *Évszakok* (Glazunov zenéjére) eredetileg 1980-ban a Houston Ballet számára készült, míg a *Legyező* (zeneszerző: Edward Elgar) 1976-ban Monte Carlo-ban került először a közönség elé. Úgy látszik, az angol vendég az óvatosság híve, a kis lépések elvét követi, amikor szezonnyitó *Papillon*-jának az évad végére ismét bevált témáit, garantált sikereit melegíti fel újra. Igaz, különösebben nem borzolt kedélyeket a nézőtérre, a mérsékelt udvarias tapsot is megkapta, de elsősorban közönségsikert sem aratott. A gyér bravózás még a premieren is vegyült az unott búzózással, ami itt – ugyebár – a nemtetszés jele.

Ronald Hynd példaképe bevallottan Frederick Ashton, és saját művészi hitvallása szerint az angol balett sajátos stílusát szeretné átültetni bajor talajra – az eleganciát, a tánc szépségét, a tartózkodó humort. Nos, ehelyett legfőképp a méla unalom sikerült. Ezek a darabok ugyanis végtelenül hosszadalmasok, nem tudják lekötni a nézőt. Nézem-nézem az *Évszakok* utat, és mindegyre mérgeledöm magamban: miért nem tud magával ragadni a koreográfia? Pedig van benne minden, ami kell: a variációktól a pas de

Évszakok
(Anne Kirbach felvételei)

Fanfár táncosoknak

deux-kön át a korrekt csoporttáncok láncolatáig. De valahogy éppúgy darabjaira hullik minden, mint a szecessziósan zsúfolt színpadképen az ólomkeretbe foglalt, tarkabarka üvegcserepek. (Diszlet-kosztüm a koreográfus régi, bevált angol partnerétől való mindhárom darabban, neve: Peter *Docherty*.) A cselekmény egyébként a szokványos: a természet „lelke” – itt egy tarajos-göte-frizurás Punk-Pán, a legyel Tomasz *Kajdanski* egyébként lendületes alakításában – sorra előhívja az évszakokat a maguk körforgásában.

Elsőként a Telet szólítja színpadra a maga „udvartartásával”; Irina *Lebegyeva* tiszta, klasszikus technikája, hűvös eleganciája jól illik ehhez a „jégcsap-figurához”, minden mozdulata szinte „szúr”, hatásos. Aztán a tavaszban némi beigért humor is megcsillan, amikor a nőszereplő maszkírozott Punk-Pán a föld alól a napra „dirigálja” a sarjadó fűszálakat, rügyeket, bimbókat. A Tavaszt *Turos Judit* alakította sok lendülettel és vitalitással, és a kolozsvári születésű balerina minden mozdulatán érződik, hogy három évet töltött a moszkvai Bolsoj iskolájában. 1981-től maradt külföldön, és az első perctől a bajor társulat primabalerinája lett, ahol a klasszikus főszerepektől a modernig mindent vállal, széles skálán. (Ne feledjük: Oleg *Danovszky* konstancai „Fantasio”-társulatánál a Lányt is táncolta Bartók *Mandarinjából*.) Partnerre a lengyel magántáncos: Waldemar *Wolk-Karaczenski*. – És jön a Nyár, az amerikai, egzotikus külsejű Jolanda *Menendez*, valamint *Harangozó Gyula* előadásában. Bevallom, én inkább a „mi” táncosunkat néztem elsősorban, annál is inkább, mert sérülésekkel küszködött a premie-ri-ig. Nos, az előadáson semmi sem érződött: amikor forogni kezd, alig tud leállni, a levegőben pedig szinte száll és megáll egy pillanatra; érkezései puhák, pontosak, és valami hallatlan „danseur-noble” tartás árad minden porcikájából. Atmoszférája van! És a lehető legideálisabb partner a primabalerina oldalán. Nemhiába három főváros közönségének kedvence már évek óta *Harangozó Gyula*! – Az Őszt a szintén kolozsvári származású *Kovács Rosina* alakította, aki 1977-es áttelepülése után ez év tavaszán már *Odette/Odília* lehetett a bajor opera színpadán. Pikáns szépség; hatását csak fokozta, hogy a színpadra tartópálcikákkal kimerévítt túldraperiában hozták, melyet később levette, muzikális kettőst lejtett partnere: Peter *Breuer* (végre egy német!) oldalán. Ám mindvégig az volt az érzésem, hogy a túlburjánzó szecessziós díszlet nem a koreográfiát szolgálta és emelte ki, hanem mintha inkább annak hiányosságaitól terelte volna el a figyelmet jótékonyan.

A *legyező* olyman századfordulós, nosztalgikus és kosztümös divertimento, banális témára, némi bevallott irodalmi ihletéssel *Oscar Wilde*-től és *Jean Anouilh*-tól. Ikerfiúk szerelmesei ugyanabba a lányba, az egyik csokrot nyújt

át, a másik egy *legyezőt*, és a lány az utóbbit választja. Olykor követhetetlen bonyodalmak után eljön a megváltó happy end. Ha *Turgenyev*-től és *Ashton*-tól az Egy hónap falun márkás pezsgőhöz hasonlítható, akkor ez volt itt a limonádé. Egyébként hálás karakterszerepekre adott lehetőséget két vetélytársnőnek. A Rózsa-színház lányt ugyanis *Turos Judit* alakította fanyar iróniával és humorral, gyönyörű vonalival, törekeny, mégis rendkívül energikus lényével, míg az érzéki szépségű, ragyogó és kacér *Vörösruhás Dáma Kovács Rosina* volt, aki ki is használta előnyös külsejét. Az egyformára maszkírozott, és érdekes „tükörtáncot” járó ikrek szerepkörében Peter *Breuer* és Peter *Jo-lesch* nem ment túl a kuriózum, a partneri szerepkör határán. (A közeljövőben ebbe a darabba még *Eva Evdokimova* „beugrását” várják.)

A legtöbb problémát számomra a záródarab jelentette, melyet a koreográfus állítólag fiatalon elhunyt táncos kollégája, *Heinz Bosl* emlékére írt. Engem mindvégig a húszas évek avantgarde-jára, az akkor Európa-szerte elterjedt „mozgás-kórusokra” emlékeztetett, kizárólag férfi táncosokra szerzett akrobatikus tornáival: a szó szoros értelmében, mindvégig „beállításból” szerveződik ez a statikus plakát, harsogó forgásokkal, például a híres *Diszkoszvető* pózával, mértani formációkba szerveződve. Az egész színpadkép is geometrikus absztrakció, és kinetikus konstruktivista az olykor bemozduló óriáskörökkel, vastraverzekkel, lépcső-rendszerekkel, a háttérben vetített fotó-grafikákkal és így tovább. A főszerepben a jó megjelenésű, jó mozgású *Waldemar Wolk-Karaczenski* gyöttrődött, mint az Ember megtestesítője, az acélkérek trikós férfikar előtt-alatt-hátán; pillanatokra megjelent – mint valamiféle *Eszme* jelképe – a magasban az egyetlen nő, *Anna Seidl* is, statikus pózokban. Felbukkant náha *Barbay Ferenc*, szemmel láthatólag immár „leszálló ágban”, míg a feltörekvő új generációt a sokat ígérő, reményteljes tehetség, a kolozsvári *Gál Dorin* képviselte. A színpad hol kék, hol vörös reflektorfényben úszott, a végén a diszkó-klubokban obligát füstköd is előgomolygott a római Kolosszeum árkádjaira emlékeztető boltívekben. Nem tehetek róla: én elejétől végig a proletariátus öntudatra ébredésének tankölte-ményét, plakátszerűen harsány képregényét, a *Majakovszkij-féle ROSZTA*-ablakok vezércikk-modorát véltem felfedezni, és ez – enyhén szólva – kissé furcsán hatott éppen itt és most, 1985 nyárelején a bajor „királyi” operaházban.

Ez a felemás érzés élhetett – valószínűleg egészen más ideológiai előzményekből és alapállásból – a közönségben is, amely tartózkodva tapsolt. Mintha nem is itt ünnepelték volna idén márciusban oly viharosan az immár tízéves *Anyegint*... Pedig az nem is volt premier!

Wagner István

A tékozló fiú, H. Tomaszewski wroclawi pantomím társulata a lódzi fesztiválon
(Marek Grotowski felvételei)

